

T.C.
CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

İLKÖĞRETİM 8. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL BİLGİLER DERSİ DUYUŞSAL
HEDEFLERİ YÖNÜNDEN ELEŞTİREL DÜŞÜNCELERİ
(MANİSA-AHMETLİ ÖRNEĞİ)

MUSTAFA MAHMUT CİPLİ

DANIŞMAN

Yrd. Doç. Dr. İsmail TAŞLI

MANİSA

2004

T.C.
CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

İLKÖĞRETİM 8. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL BİLGİLER DERSİ DUYUŞSAL
HEDEFLERİ YÖNÜNDEN ELEŞTİREL DÜŞÜNCELERİ
(MANİSA-AHMETLİ ÖRNEĞİ)

MUSTAFA MAHMUT CİPLİ

DANIŞMAN

Yrd. Doç. Dr. İsmail TAŞLI

MANİSA

2004

ÖZET

Bu araştırmada, ilköğretim 4, 5, 6 ve 7. sınıflarda okutulan Sosyal Bilgiler dersinin işlenişi ve duyuşsal amaçlarının öğrencilere kazandırılma düzeyinin, öğrenci görüşleri alınarak belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma betimsel niteliktedir. Veriler, araştırmacı tarafından hazırlanan 45 sorudan oluşan anket ile elde edilmiştir.

Araştırmanın evreni Manisa İli Ahmetli İlçesi ilköğretim okullarında okuyan 8. sınıf öğrencileridir. Araştırmanın örneklemini ise Manisa İline bağlı Ahmetli İlçesi ilçe merkezinde 4 okulda okuyan 231 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerden elde edilen verilerin analizinde frekans, yüzde, ağırlıklı ortalama ve bir yönlü ANOVA kullanılmıştır.

Araştırma bulgularına göre, öğrencilerin çağdaş, öğrenci merkezli eğitim anlayışını daha çok benimsedikleri ortaya çıkmıştır. Sosyal Bilgiler dersi programında yer alan duyuşsal hedeflerin öğrenciler tarafından kazanıldığı tespit edilmiştir.

Gerek öğretmenlerle yapılan görüşmeler, gerekse öğrencilerin hazırlanan ankete verdikleri cevaplar; öğretmenlerin geleneksel yöntemlerin etkisinden hâlâ kurtulamadığını ortaya koymuştur.

Öğrencilerin sınıf içindeki etkinliklerini arttıran, çağdaş, öğrenci merkezli öğretim etkinlikleri daha çok kullanılmalıdır. Sosyal Bilgiler dersi programındaki duyuşsal hedefler; programda yapılan incelemeler ve öğretmenlerle yapılan görüşmeler neticesinde, mevcut durumda yetersiz olup bu hedefler günlük yaşamın gereklerine cevap verecek seviyede uygun hâle getirilmelidir. Sosyal Bilgiler dersi programında, daha çok bilişsel etkinliklere yer verilmiş olup duyuşsal ve psikomotor etkinliklere gerekli önem verilmemiştir. Programda, duyuşsal ve psikomotor etkinliklere daha çok önem verilmesi gereklidir. Öğretmenler ise derste, öğrenmenin daha anlamlı ve kalıcı olması için öğrenme stratejilerini etkin olarak kullanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Davranış, Öğretim, Duyuşsal Hedef, İlköğretim

ABSTRACT

In this research, by consulting the students it is aimed to learn how the social studies, taught at primary schools at the level of 4th, 5th, 6th and 7th, presented and the level of affective purposes gained by students. The research is a kind of descriptive research. The results are gained by asking 45 questions in a questionnaire.

The research's population is the students who at the 8th level in Manisa-Ahmetli region and research's sample is the students who go to 4 different schools in Ahmetli. Frequency, percentage, weighted average and one way ANOVA score are used in the analyses of the data from students who took place in this research.

According to the results of the research, it is observed that students appropriate modern and student centered curriculum it is understood that affective purposes in the programmes of social studies are gained by students.

It is seen both from interviews with teachers and the students' answers in questionnaire, teachers still use traditional methods.

Contemporary and student centered curriculum activities increasing the activities of students should be used. Examining curriculums and interviewing with teachers it is seen that affective purposes should be sufficient in daily life necessities. In social studies programme cognitive activities are given important priority, but affective and psychomotor activities have not been considered sufficiently. In programme it should be given importances to these activities. In addition, teachers should use strategies of learning efficiently for permanent learning at lessons.

Key Words: Social Science, Attitude, Instruction, Affective Purposes, Primary School

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersi Duyuşsal Hedefleri Yönünden Eleştirel Düşünceleri (Manisa-Ahmetli Örneği)” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlâk ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih
.../.../2004
Adı Soyadı

TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü / / tarih ve sayılı toplantısında oluşturulan jürimiz tarafından Lisans Üstü öğretim Yönetmeliği'nin 8. Maddesi gereğince Enstitümüz İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Programı öğrencisi Mustafa Mahmut CİPLİ'nin "İlköğretim 8.Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersi Duyuşsal Hedefleri Yönünden Eleştirel Düşünceleri(Manisa-Ahmetli Örneği)" Konulu tezi incelenmiş ve aday / / tarihinde saat ..... 'da/de jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra..... dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından jüri üyelerine sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin,

BAŞARILI olduğuna	☐	<u>OY BİRLİĞİ</u>	☐
DÜZELTME yapılmasına	☐ *	<u>OY ÇOKLUĞU</u>	☐
RED edilmesine	☐ **	ile karar verilmiştir.	

* Bu halde adaya 3 ay süre verilir.

** Bu halde adayın kaydı silinir.

BAŞKAN

ÜYE

ÜYE

Evet

Hayır

*** Tez, burs, ödül veya Teşvik prog. (Tüba, Fullbright vb.) aday olabilir.

Tez, mutlaka basılmalıdır.

Tez, mevcut haliyle basılmalıdır.

Tez, gözden geçirildikten sonra basılmalıdır.

Tez, basımı gereksizdir.

ÖNSÖZ

21. yüzyıla girdiğimiz bu günlerde, her geçen gün eğitim ve bilimin önemi daha çok anlaşılmaktadır. Bu tarihe kadar süregelen eğitim anlayışında bilişsel yöntem ve etkinliklere dayalı olduğu artık herkesin malumudur. Bu nedenle duyuşsal ve psikomotor etkinliklere daha çok önem verilmekte, bu konularda yapılan araştırmalara her geçen gün bir yenisi eklenmektedir.

Bu araştırmada İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersi duyuşsal hedeflerine yönelik eleştirel düşünceleri incelenmiştir.

Araştırmamın her safhasında bana maddi, manevi desteklerini esirgemeyen, başta danışmanım, sayın Yrd. Doç. Dr. İsmail Taşlı ve sevgili ailem olmak üzere, hocam sayın Yrd. Doç. Dr. Şeref TAN' a , arkadaşlarım S.Uğur ALTINTAŞ, Levent OĞUZ ve Özgür NİŞANCI 'ya teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	II
ABSTRACT.....	III
ÖNSÖZ.....	VI
İÇİNDEKİLER.....	VII
TABLolar LİSTESİ.....	IX
I. BÖLÜM.....	1
GİRİŞ.....	1
Sosyal Bilgiler Tarihçesi.....	8
Sosyal Bilgiler Dersinin Eğitimin Genel Amaçlarına Katkısı.....	9
Sosyal Bilgiler Programının Amaçları.....	10
Sosyal Bilgiler Öğretiminde Hedef Davranışlar.....	14
Bilişsel Alan Hedefleri.....	14
Duyuşsal Alan Hedefleri.....	15
II. BÖLÜM.....	21
Araştırmanın Amacı.....	18
Araştırmanın Önemi.....	18
Problem Cümlesi.....	19
Alt Problemler.....	19
Sayıtlılar.....	19
Sınırlılıklar.....	20
Tanımlar.....	20
İlgili Araştırmalar.....	20
III. BÖLÜM.....	27
Yöntem.....	27
Evren.....	27
Örnekleme.....	28
Veri ve Analiz Teknikleri.....	28
Ölçme Araçları.....	29
IV. BÖLÜM.....	31
BULGULAR VE YORUMLAR.....	31
1. Tutum Sorularına Ait Bulgu ve Yorumlar.....	31
2. Olgu Soruları ve Tutum Soruları Arasındaki İlişkiye Ait Bulgu ve	

Yorumlar	55
i. “Öğrenci Cinsiyetleri Duyuşsal Hedeflere Ulaşmada Farklılık Oluşturmakta mıdır?” Alt Problemine İlişkin Bulgu ve Yorumlar..	56
ii. “Sosyal Bilgiler Dersi Duyuşsal Hedeflerine Ulaşıp Ulaşılmadığı Konusunda Öğrencilerin, İlçe Merkezi-taşımalı Öğrenci Olmalarına Göre Görüşlerinde Bir Farklılık Var mıdır?” Alt Problemine İlişkin Bulgu ve Yorumlar.....	57
iii. “Sosyal Bilgiler Dersi Duyuşsal Hedeflerine Ulaşıp Ulaşılmadığı Konusunda Öğrencilerin, Baba Mesleklerine Göre Görüşlerinde Bir Farklılık Var mıdır?” Alt Problemine İlişkin Bulgu ve Yorumlar....	59
iv. “Sosyal Bilgiler Dersi Duyuşsal Hedeflerine Ulaşıp Ulaşılmadığı Konusunda Öğrencilerin, Anne Mesleklerine Göre Bir Farklılık Oluşturmakta mıdır?” Alt Problemine İlişkin Bulgu ve Yorumlar...	59
v. “Sosyal Bilgiler Dersi Duyuşsal Hedeflerine Ulaşıp Ulaşılmadığı Konusunda Öğrencilerin, Evlerine Her Gün Bir Gazete Alınıp Alınmaması Hususunda Bir Farklılık Var mıdır?” Alt Problemine İlişkin Bulgu ve Yorumlar.....	60
vi. “Sosyal Bilgiler Dersi Duyuşsal Hedeflerine Ulaşıp Ulaşılmadığı Konusunda Öğrencilerin, Televizyonda İzlenen TV Programları ile Duyuşsal Hedefler Arasında Bir İlişki Var mıdır?” Alt Problemine İlişkin Bulgu ve Yorumlar.....	61
vii. “Ahmetli’nin Yerlisi Olan Öğrencilerin Görüşleriyle Dışarıdan Göç Yoluyla Gelen Öğrencilerin Görüşleri Arasında Duyuşsal Hedefler Yönünden Farklılık Var mıdır?” Alt Problemine İlişkin Bulgu ve Yorumlar.....	63
3. “Sosyal Bilgiler Dersinde Kullandığınız Materyaller Hangileridir?” Sorusuna Ait Bulgu ve Yorumlar.....	64
V. BÖLÜM.....	66
SONUÇLAR.....	66
ÖNERİLER.....	67
KAYNAKLAR.....	69
EK.....	74

TABLOLAR LİSTESİ

	Sayfa No
Tablo-I Araştırmanın Evrenini Oluşturan 8. Sınıf Öğrenci Sayıları.....	27
Tablo-II Araştırmanın Örneklemi Oluşturan 8. Sınıf Öğrenci Sayıları.....	28
Tablo-III Ahmetli İlçesi İlköğretim Okulları, Sosyal Bilgiler Dersi, Duyuşsal Amaçları Değerlendirme Anketi Tutum Soruları Bölümü' ne 8. Sınıf Öğrencilerinin Vermiş Olduğu Yanıtlar.....	32
Tablo-IV Seçeneklere Ait Oranlar Arasındaki Farklılığı Gösteren Hipotez Testi Sonuçları.....	54
Tablo-V.1 "Öğrenci Cinsiyetleri Duyuşsal Hedeflere Ulaşmada Farklılık Oluşturmaktadır mı?" Alt Problemine İlişkin "t-testi" Sonuçları.....	56
Tablo-V.2 " Sosyal Bilgiler Dersi Duyuşsal Hedeflerine Ulaşıp Ulaşılmadığı Konusunda Öğrencilerin, İlçe Merkezi-taşımali Öğrenci Olmalarına Göre Görüşlerinde Bir Farklılık Var mıdır?" Alt Problemine İlişkin "t-testi" Sonuçları.....	58
Tablo-V.3 "Sosyal Bilgiler Dersi Duyuşsal Hedeflerine Ulaşıp Ulaşılmadığı Konusunda Öğrencilerin, Anne Mesleklerine Göre Görüşlerinde Bir Farklılık Var mıdır?" Alt Problemine İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları.....	60
Tablo-V.4 "Sosyal Bilgiler Dersi Duyuşsal Hedeflerine Ulaşıp Ulaşılmadığı Konusunda Öğrencilerin, Evlerine Hergün Bir Gazete Alınıp Alınmaması Hususunda Bir Farklılık Var mıdır?" Alt Problemine İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları...	61
Tablo-V.5 "Sosyal Bilgiler Dersi Duyuşsal Hedeflerine Ulaşıp Ulaşılmadığı Konusunda Öğrencilerin, Televizyonda İzlenen TV Programları ile Duyuşsal Hedefler Arasında Bir İlişki Var mıdır?" Alt Problemine İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları.....	62
Tablo-V.6 "Ahmetli'nin Yerlisi Olan Öğrencilerin Görüşleriyle Dışarıdan Göç Yoluyla Gelen Öğrencilerin Görüşleri Arasında Duyuşsal Hedefler Yönünden Farklılık Var mıdır?" Alt Problemine İlişkin "t-testi" Sonuçları.....	63
Tablo-VI 9. Olgu Sorusuna Ait Veriler.....	64

I. BÖLÜM

GİRİŞ

Bireysel ve toplumsal gereksinimler; bireyin toplumsallaşmasını zorunlu kılar. Toplumun istekleri bireyin davranışlarına yansırken sosyal eğitimin ve sosyal öğrenmenin yadsınamayan önemi ortaya çıkar.

Toplumsallaşma, kısaca bireyin toplum içinde yer alma süreci olarak tanımlanabilir. Bu süreç, doğuştan itibaren tüm yaşamı boyunca devam eder. Birey, bu süreç içerisinde yaşadığı toplumun kültürünün maddî ve manevî öğelerini öğrenir ve onları benimser (Fidan ve Erden, 1993).

Bu yolla, toplum içerisindeki rollerini, bu rollerin kendisine olan getirilerini öğrenir. Toplum içerisinde nasıl bir yer almak istediğine karar verir. Bu bağlamda denilebilir ki, kendi ayakları üzerinde durmayı öğrenir. Toplumun ahlâk anlayışını, örf, âdet ve geleneklerini yaşayarak öğrenir. Eğitim ile bunun formal sınırlarını ve meşruluğunu tayin etmeye çalışır.

Eğitim denince, bireyin davranışlarında, kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istenilen yönde (eğitimin amaçlarına uygun) değişme meydana getirme süreci akla gelir (Ertürk, 1994). Bu tanıma göre, bireyin eğitiminde dört farklı unsur dikkati çeker:

1. Eğitim bir süreçtir.
2. Eğitim sürecinde, bireyin davranışlarının istenilen yönde değiştirilmesi amaçlanır.
3. Bireyin davranışlarındaki değişme kasıtlı olarak gerçekleştirilmektedir.
4. Eğitim sürecinde bireyin kendi yaşantısı esastır(Büyükkaragöz, 1997).

Bir başka tanımda ise eğitim, bireyin yaşadığı toplumda uygulama değeri olan yetenek, yöneliş ve diğer davranış örüntülerinin kazandığı süreçler toplamıdır. Bireyin bedensel, zihinsel ve duygusal gelişiminde, insanlarla bir arada yaşaması için gerekli kuralları oluşturma ve öğretme işlemini yapar (Türkoğlu, 1994).

Eğitimin istendik yönde ve verimli olarak gerçekleşmesi, uygun bir eğitim ortamının oluşturulmasına bağlıdır. İyi bir eğitim ortamından beklenen ise, bireyde

gözlenmesi kararlaştırılan hedefleri ve bu hedefleri gerçekleştirebilecek düzenli eğitim ve değerlendirme durumlarını içermesidir.

Uygun bir eğitim ortamından kasıt, sınıf içi öğrenci sayılarının az, araç, gereç ve malzeme açısından yeterli, öğretmen sayılarının uygun ve öğretmen niteliklerinin istenen seviyede olduğu bir ortam olarak düşünülebilir.

Bir eğitim ortamının(yetişek) öğeleri şöyle sıralanabilir:

- ✓ Kişide bulunması istenilen özellikler, yani hedefler,
- ✓ Hedeflerin göstergesi olan davranışlar,
- ✓ İçerik ve konunun örüntüsü yani üniteler,
- ✓ Her davranışı, öğrencilerin her birine kazandıracak eğitim durumları,
- ✓ Her davranışı, her bir öğrencinin kazanıp kazanmadığını, kazandıysa ne derece kazandığını yoklayan sınama durumları (Sönmez, 1997).

Uygar toplumun bireyleri, içinde yaşadıkları çağın koşullarına ve toplumsal yaşama uyum sağlamak zorundadır. Toplum, birey merkezli eğitimi istedik düzeyde oluşturmak için, çeşitli kurumlar oluşturmuştur. Bu kurumlardan en önemlisi eğitim kurumlarıdır. Eğitim kurumlarının temel amacı düşünce yapısı, becerileri, tutum ve değerleri gelişmiş insanlar yetiştirmektir.

Okul, belli bir grubun eğitiminin, belli bir zamanda, bilinmezlik durumunda, zekâ, moral, teknik bilgi ve beceri bakımından kasıtlı ve planlı olarak yeni davranışlar kazanmasını sağlayacak şekilde düzenlendiği kurumdur. Yönetim, öğretim, öğrenciler ve ilgili başka görevlilerin, içinde, gerekli okul çalışmalarını sürdürdükleri yapı, çerçeve ya da düzendir ki, eğitim sistemi içinde temel sayılabilecek bir kurumdur, okul.

Okulun temel niteliği, yeni davranışlar edinmede yüksek bir verime ulaşmanın kaçınılmaz olduğu günümüz toplumlarında, kişinin bu davranışları kazanmasının rastlantılara bırakılmaması için temel kurum olmasıdır. Kişilere, bu yeni görevlerin uzman kişilerce ve verimli bir şekilde kazandırılması gerekir. Bu görevi yerine getirme yükümlülüğü ise bir toplumsal kurum olarak okula verilmiştir. Okul, belli bir program uyarınca olan bir davranış değiştirme kuruluşudur. Öğretim programları, okulların davranış değiştirme amacı ile göstereceği çabaların bir planı, öğretmenler ise usta birer uygulayıcılarıdır (Tan ve diğerleri, 2002).

İlköğretim, öğrencilerde ortak tutum, beceri ve duyarlılık geliştirerek kimlerin iyi bir vatandaş olmalarını sağlar. Böylece kişinin hem kendi içinde, hem de toplum

içinde gelişimine yardım eder ve çocuğun olumlu bir şekilde toplumsallaşmasını sağlar (Mentiş, 1997).

İlköğretim, öğrenciyi bilimsel metotlara göre çalışma yolları öğreten bir kurumdur. İlköğretim, öğrencileri eleştirel düşünceyi düşünmeye yöneltmeli, onların hareketini düşünerek ve muhakeme ederek düzenlemelerini bir alışkanlık hâline getirmelidir (M.E.B., 1995).

Klasik, öğretmen merkezli eğitim anlayışını terk eden bir öğretmen, sınıf içerisinde, öğrenci için bir rehber, bir yol gösterici konumundadır. Çağdaş, öğrenci merkezli eğitim anlayışında, öğretim etkinlikleri öğretmen tarafından yapılmaktan ziyade, öğrenciler tarafından uygulanır. Böylece, öğrencilerin eğitim etkinliklerini ne derece öğrenip öğrenmedikleri, birebir öğretmen tarafından gözlenerek gerekli önlemler, zamanında ve etkili bir biçimde alınmış olur.

Öğretmen, çocuğun, evde ve okulda karşılaştığı olayları, çözülmesi gereken bir problem olarak ele almasına, o problemi çözmek için yollar aramasına, bunun için gerekli bilgiyi toplamasına, problemin çözülmesine yarayacak bilgileri karşılaştırıp değerlendirmesine, bir sonuca varıp genel hüküm verebilmesine, bu hükmün doğru olup olmadığını tartıp ölçebilmesine ve elde ettiği bu yeni bilgiyi kullanmasına rehberlik etmeli; böylece öğrencilerin bilimsel görüş ve düşünüş kazanmalarına yardımcı olmalıdır (M.E.B., 1995).

Öğrenme, bireyin çevresiyle etkileşimi sonucunda oluşan kalıcı davranış değişmesidir. Bu değişimin planlı ve düzenli etkinlikler sonucu olması, davranışların istendik nitelikte olmasına olanak hazırlar. İstendik davranışları öğrencilere davranış bilimlerinin verilerine dayalı olarak kazandırabilmek için, öncelikle, eğitimin hedeflerinin belirlenmesi, daha sonra hedefleri gerçekleştirici nitelikte öğretme-öğrenme ortamının düzenlenmesi ve istendik davranışların yada değişikliğin oluşturulması, son olarak da elde edilen ürünün kalite kontrolünün yapılması gerekmektedir (Bilen, 1997).

Öğrenmenin ne olduğunu açıklayabilmenin yollarından birisi de öğrenmenin ne olmadığını belirlenmesidir. Öğrenme;

1. Yalnızca okul veya sınıf ortamıyla sınırlı değildir. Öğrenme, her türlü ortamda gerçekleşebilen ve yaşam boyu devam eden bir olaydır.
2. Öğrenmede yalnızca doğrular yoktur. Öğrenmede doğru davranışlar öğrenildiği gibi, toplum tarafından kabul edilmeyen yanlış davranışların da öğrenildiği

görülmektedir. Eğer çocuk yazılı bir sözcük ya da cümleyi yanlış okuyorsa, bu durum çocuğun o sözcük ya da cümleyi öğrenmediğini değil, yanlış öğrendiğini göstermektedir.

3. Öğrenme mutlaka bilinçli olarak meydana gelmeyebilir. Çocuk yüzerken farkında olmadan ayak ya da kollarını yanlış kullanmayı öğrenebilir. Burada istek dışı bir öğrenme meydana gelmiştir denebilir.
4. Öğrenme yalnızca bilgi ve becerilerin öğrenilmesiyle sınırlı değildir. Öğrenme, bilgi ve beceriler kadar tutumları da içerir.

Kısacası öğrenmede öğrenmenin oluşabilmesi için bireyin davranışlarında değişiklik meydana gelmelidir. Bu değişiklikler daha önce değinildiği gibi, bilinçli yada istek dışı gerçekleşebilir. Ancak bireyin davranışlarında meydana gelen her davranış öğrenme değildir. Bu nedenle diş çıkarmak, yürüme gibi büyüme ve olgunlaşma sonucunda kendiliğinden meydana gelen değişiklikler öğrenme olarak değerlendirilmez (Tan ve diğerleri, 2002).

Eğitimde hedeflerin belirlenmesi, toplumun gelişimine katkı getiren, bireyi geliştirmeyi amaçlayan ve çağdaş bilimsel bilgi birikimini kapsayan bir bütünlük oluşturacak biçimde örgütlenmesini, öğrenmenin daha hızlı ve anlamlı olmasını sağlar (Ertürk, 1994).

Eğitimde hedef, öğrencide meydana gelmesi beklenen kalıcı davranış değişikliği için bir rotadır. Bu rota öğretmen ve veli için büyük bir önem taşır. Öğretmen ve veli gidilecek rotada, gerekli hazırlıkların yapılmasıyla, büyük bir gayretle yola koyulurlar. Öğretmen ve veli açısından yapılan hazırlıkların niteliği farklı, ancak ulaşılmak istenen hedefler aynıdır.

Öğretme ise; bir öğrenmeyi kılavuzlama ve sağlama faaliyetidir (Ertürk, 1994). Bu nedenle, öğretme heyecan verici, ödüllendirici bir süreç olarak kabul görmüştür. Mesleğinde başarılı olmak isteyen öğretmenler, öğrencinin özelliklerini, öğretim sürecinin niteliklerini ve konu alanının yapısını çok iyi bilmeli ve meslekî çalışmalarını bu konuda edindikleri çağdaş bilim ve bilgilerin üzerine kurmalıdır (Bilen, 1997).

Öğretme, genellikle okullarda, özellikle sınıfta oluşturulan belli bir amacı gerçekleştirmeye yönelik; yapılan etkinliklerin bütünüdür. Başka bir ifadeyle önceden saptanmış hedeflere en etkili şekilde ulaşmak üzere uygun öğretim yöntem ve teknikleri, personel, araç- gereci kullanma sürecidir (Tan ve diğerleri, 2002).

Öğretme – öğrenme etkinlikleri, amaca ulaşmak için dersin nasıl işlendiğini belirlemede öğretmenlere ışık tutar ve dersin öğrenci merkezli, bilimsel öğretim süreçleri doğrultusunda işlenmesine yardımcı olur. Etkinlikler, farklı düzeylerdeki öğrencilere uygun olmalı ve özel donanım gerektiren araç – gereçlerle sınırlı kalmamalıdır. Öğretmenler, öğrencilerinin sınıf durumuna ve eldeki olanaklara göre çok sayıda benzer etkinlikler tasarlayıp düzeyini geliştirebilirler.

Öğrencilerin yapacakları sınıf içi ve sınıf dışı etkinliklerin eğitim – öğretim açısından büyük yararı olduğu bir gerçektir. Öğretmen, öğrencileri bu tür etkinliklere özendirilmeli, öğrenciler de tek başlarına ya da gruplar hâlinde bu tür etkinlikler yapmalıdırlar. Bu etkinliklerde öğrencilerin yararlanacağı kaynaklar öğretmen tarafından verilebilir, ya da öğrenciler kaynakları kendileri araştırıp bulabilir. (Tan ve diğerleri, 2002).

İnsanlar yaşamları boyunca değişik sorunlarla karşılaşır. Yetişkinlerin karşılaştıkları sorunların birçoğu, çocukken yaşadıkları sorunlardan farklıdır. Sürekli değişen dinamik bir dünyada sorunlara etkili çözümler bulabilmek için, insanların sorun çözme becerilerinin geliştirilmesi gerekir. Sorunlara geleneksel yaklaşımlar, geleceğin daha karmaşık ikilemelerinin çözümü için yetersiz kalacaktır. Bu yüzden vatandaşların gelecekte karşılaşacakları sorunların etkili çözümü için beceriye gereksinimi vardır.

Bireye sorun çözme becerileri kazandırılırken, hayatta karşılaşılabilecek farklı sorunlar ele alınır. Bireyin toplum içerisinde iyi bir yerde olması demek, kendisini toplumun içerisinde yer alacak her türlü eylemi gerçekleştirme azim ve kararlılığında hissetmesi demektir. Toplum içerisinde kararlılıkla ayakta durma çabasında olan bir birey, Sosyal Bilimlere hakim olma becerisini kazanmış olmalıdır.

Çocukların toplumsallaşmaları yolunda Sosyal Bilimlerin önemi büyüktür. Bu nedenle temel amaç, çocukların sosyal bilimlerin temel ilke ve içeriğini anlamaları için onlara yardımcı olmaktır. Böylece çocuklar, dünyayı sosyal bilimcilerin araştırdığı ve düşündüğü gibi anlamaya çalışacaklardır. Sosyal bilimler geleneğinde yöntem, araştırma-inceleme yöntemidir. Sosyal bilim dallarıyla ilgili bilgilerin kazanımı yanında bunları öğrenme sürecine de özellikle önem verilir (Öztürk, Dilek ve diğerleri, 2002).

Sosyal Bilimler denince akla, insan toplulukları ile ilgili bilimlerin tamamı akla gelir. Bunlar; tarih, coğrafya, hukuk, ekonomi, sosyal politika, sosyoloji, felsefe, vb.' dir. İnsanoğlu ile ilgili çeşitli konuları kapsayan bu disiplinler sistemli, detaylı ve

bilimsel objektif ölçütlerle bilgi üretmektedir. Yani her biri kendine has metot ve prensiplere sahiptir (Taşlı, 2000).

Eğitim kurumlarının en önemli işlevlerinden biri çocuğu iyi bir vatandaş olarak yetiştirmektir. Eğitim kurumları bu işlevi, çocuğun toplumsallaşmasını, içinde yaşadığı toplumun kültürünü, tarihini, kurumları tanımasını sağlayarak; toplumdaki rollerinin gerektirdiği davranışları, toplumun kendisine sağladığı olanakları ve bunlardan yararlanma yollarını kazandırarak yerine getirir. Eğitim kurumları bu işlevi yerine getirerek hem bireyin mutlu ve üretken olmasını hem de toplumun sürekliliğini sağlar (Bilen, 1997).

Sosyal Bilgiler, toplumsal gerçekle, kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bunun sonunda elde edilen dirik bilgiler olarak tanımlanabilir. Toplumsal gerçek denildiğinde, toplumsal yaşamı düzenleyen her türlü etkinlik akla gelebilir. İnsanın yaşamında kullandığı ve zorunlu olan, onun daha kolay, daha rahat, daha mutlu yaşamasını, kendini gizli güçleri doğrultusunda geliştirip gerçekleşmesini sağlayan tüm toplumsal olgular ve ilişkiler bu kavramın kapsamı içine girebilir. Bir bakıma tüm sosyal bilimler felsefe ve diğer etkinliklerin kesiştiği bir alan olarak düşünülebilir (Sönmez, 1997).

Felsefî anlamda, her birey ayrı bir dünya olarak nitelendirilebilir. Buna istinaden her birey farklı bir güç, farklı birer zekâ ve sonuçta farklı birer eylem demektir. Bu fikre dayanarak toplumda yer alan birey adedince farklı fikir var denilebilir. Her insan normal kapasitesinin çok altında yeni fikirler üretir. Bu nedenle toplumda yer alan birey adedince ve katları miktarınca gizli kalmış, açığa çıkarılmamış fikirler olduğu söylenebilir.

Ayrıca Sosyal Bilgiler; “ilköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacıyla, Sosyal Bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak, öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanı” olarak tanımlanabilir.

Bugün İlköğretim okullarında Sosyal Bilgiler dersi, daha önce ayrı ayrı okutulan tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi derslerinin konularını da kapsamakla beraber esasen insan ve insanı konu alan, onu ilgilendiren bütün sosyal bilimlerden konu, kavram ve genellemeler alabilmektedir. Sosyal Bilgiler, sosyal bilimlerin tamamına dayanan geniş kapsamlı bir içerikten oluşmaktadır. Bunları, kültür, zaman, devamlılık, değişim, insan,

çevre, yer, bireysel gelişim ve kimlik, grup, kurum, otorite, güç, yönetim, üretim, dağıtım, tüketim, bilgi, teknoloji ve toplum ile küreselleşme bağlamında toplum idealleri olarak sıralanabilir.

Ayrıca Sosyal Bilgilerin şu konulardan söz ettiği söylenebilir:

- ✓ İnsanların karşılıklı ilişkileri,
- ✓ İnsanla kurum ve kuruluş ilişkileri,
- ✓ İnsanla mal ve hizmet ilişkileri,
- ✓ İnsanın temel ihtiyaçlarının karşılanma yolları,
- ✓ Sosyal süreçler, gelenek, görenek ve değerler,
- ✓ Toplumsal yaşayış biçimindeki değişimler,
- ✓ Çeşitli sosyal problemler ve çözüm yolları,... vb. (Taşlı, 2000)

Sosyal Bilgiler, sorumluluk sahibi vatandaşlık kavramıyla bağlantılı olarak bilgi, tutum ve becerilerin edinilmesi ile ilişkilidir. Bir yandan ilköğretim programının tümü vatandaşlık eğitime destek verirken, diğer yandan da Sosyal Bilgilerden de yapısı itibariyle formal vatandaşlık eğitime hizmet verecek şekilde kullanılması beklenir. İlköğretim öğrencileri, Sosyal Bilgilerden de, programı sayesinde toplum, bölge, ülke ve dünyanın tarihsel temelini öğrenmeye başlarlar (Barth ve Demirtaş, 1996).

Dünyada ve ülkesinde, toplumsal ve tarihî temelleri öğrenen çocuk, toplumsallaşma sürecinde geleceğe güvenle bakabilecek, geçmişte yapılan hatalardan ders alacak, gelecekteki toplumu oluştururken bu gerçeklerden yararlanacaktır.

Çocuğun yaşamı anlaması, karşılaştığı sorunları çözebilmesi ve elde ettiği bilgi, beceri ve duyularını benzer olgu ve olayların çözümünde kullanabilmesi, yani bilgiyi transfer edebilmesi için, toplumsal olgu ve olaylar bir bütünlük içinde ele alınmalıdır. Eğer toplumsal olgular parça parça ele alınıp öğrenciye sunulursa, elde ettiği bilgi, beceri ve duyularını yeni durumlara transfer etmede öğrenci başarılı olmayabilir (Sönmez, 1997).

Dünyadaki tüm toplumlar gibi Türk toplumu da uygarlık ve dünya görüşü ile ilgili başlıca değişmelerin, gelişmelerin etkisi altında kalmakta ve bunları da yakından izleme durumundadır. Hızla artan bilgilerin bireylere kazandırılması ve davranışlarına olumlu etkinin sağlanması eğitimle mümkün olacağına göre, bireyin sürekli değişen topluma uyum sağlaması Sosyal Bilgiler dersinin öğretiminden beklenenler arasındadır.

Sosyal Bilgiler programı çerçevesinde öğretilecek birçok konuları ve kavramları doğrudan doğruya deneme imkanı yoktur. Öğrenilenlerin büyük bir kısmının yazılı ve sözlü ifade yolu ve gelişen bir tecrübe ile öğrenilmesi mümkündür (Güler, 2001).

SOSYAL BİLGİLERİN TARİHÇESİ

Sosyal Bilgiler eğitiminin ne zaman ve nerede başladığı kesin olarak bilinmemektedir. Yalnız, insanoğlu var olduğu andan itibaren hem fen, hem de sosyal bilimler eğitimi başlamıştır.

Sosyal Bilgiler eğitiminin, kronolojik olarak, bilinen tarihi temellerinin ABD'ye dayandığı söylenebilir. ABD'de 1892 yılında toplanan Ulusal Eğitim Konseyi, ulusal toplum anlayışını oluşturmak üzere Sosyal Bilgiler dersini düzenlemiştir. Sosyal Bilgiler dersinin öğretim programı, tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi derslerinden oluşturulmuş ve toplumun gereksinimlerine göre içerik yeniden yapılandırılmıştır. Bu anlayış 1960 yılına dek sürmüştür; fakat bu yıldan itibaren, toplumsal yaşamda, dünyadaki siyasal yaşamda, bilim ve teknikteki değişim ve gelişmeler, öğretme-öğrenme anlayışındaki yenilikler ve yaklaşımlar, hem Sosyal Bilgiler dersinin hedef ve davranışlarını, hem de içeriğini yeniden oluşturmayı gündeme getirmiştir (Sönmez, 1997).

Bizim eğitim tarihimizde ise; Cumhuriyet döneminde ilkokullarla ilgili 1926, 1930, 1932, 1936, 1948, 1962, 1968, 1989 ve 1993 yıllarında yetişeklerde düzenlemeye gidilmiştir. 1926 programında, “ilk mektebin başlıca maksadı genç nesli muhitine faal bir halde intibak ettirmek suretiyle iyi vatandaşlar yetiştirmektir.” ilkesi temel alınmış; tarih, coğrafya ve yurt bilgisi derslerine her biri ikişer saatten haftada altı saat olmak üzere 4. ve 5. sınıflarda yer verilmiştir. (MEB, 1926) 1930, 1932 ve 1936 programlarında, 1926 programındaki amaca; “bedence ve ruhça en iyi alışkanlıklara sahip olmak, Türk toplumuna ve Cumhuriyet idaresine intibak etmek, faydalı olmak, millî, medenî ve insanî fikir ve hislere sahip bir hâle getirmek” gibi ilkeler de eklenmiştir. Dersler bu programlarda da aynı adlarla okutulmuş; yalnız yurt bilgisi 5. sınıfta 1 saate indirilmiştir ((MEB, 1930, 1932) aktaran Sönmez, 1997).

Bu amaçlara 1948 programında “ilkokul çocuklara millî kültürü aşlamak mecburiyetindedir; içinde yetişen bütün vatandaşlara aynı millî ülküleri, aynı millî

amaçları vermek için gerekli bütün bilgileri, alışkanlıkları, ilgileri, hizmet arzusunu verimli bir şekilde kazandırmak” ilkesi de eklenmiş; 4. ve 5. sınıflarda 1936 programındaki ad ve saatleriyle aynen konmuştur.

1962 program taslağında ilkokulun amacı “kişisel, insanlık münasebeti, ekonomik ve toplumsal hayat” bakımlarından belirlenmiş, tarih, coğrafya ve yurt bilgisi derslerinin yerine Toplum ve Ülke incelemeleri dersi konulmuş; ders saatleri 4. sınıfta 6, 5. sınıfta ise 5 saat olarak saptanmıştır (MEB, 1962). 1968 programında ise, dersin adı Sosyal Bilgiler olarak tekrar değiştirilmiş; dördüncü ve beşinci sınıflarda beş saat olarak okutulmuştur(MEB,1968) (Sönmez, 1997).

Daha sonraki yıllarda ortaokullara da giren Sosyal Bilgiler dersi uygulamalarına 1985-1986 öğretim yılında son verilerek bu alanın dersleri bağımsızlaştırılmış ve Millî Tarih, Millî Coğrafya, Vatandaşlık Eğitimi gibi dersler konulmuştur.

1990-1991 Eğitim-Öğretim yılından itibaren uygulanmak üzere program yeniden değiştirilmiştir. Bu program da nihaî olmayıp günün şartlarına göre geliştirilmeye açık tutulmuştur.

8 yıllık kesintisiz eğitimin başlaması ilköğretim programlarının yeniden düzenlenmesi zorunluluğunu getirmiştir. Buna bağlı olarak Sosyal Bilgiler dersi ilköğretim okullarının 4,5,6 ve 7. sınıflarına 3'er kredilik ders olarak konulmuştur. Ayrıca 8. sınıfta T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi ile 7. ve 8. sınıflarda Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi dersleri sosyal bilimler ünitelerinin dışında bağımsız dersler olarak yer almıştır (Taşlı, 2000).

SOSYAL BİLGİLER DERSİNİN EĞİTİMİN GENEL AMAÇLARINA KATKILARI

Sosyal Bilgiler dersinin eğitimin genel amaçlarına katkıları denildiğinde şu faktörler sıralanabilir: Düşünme yeteneğinin geliştirilmesi, insanlar arası ilişkilerin geliştirilmesi, kendini kişisel olarak tanıma, vatandaşlık hak ve sorumluluklarını tanıma, ekonomik bakış ve yeterlik kazandırma yönündeki katkılardır (Taşlı, 2000).

Temel kavramlar geliştirme ve genellemeler yaptırma becerilerinin geliştirilmesinin yanında çeşitli okuma ve çalışma eylemlerine de yer verilerek düşünme yeteneğinin geliştirilmesi önemli oranda sağlanır.

Sosyal Bilgiler ünitelerinin ele alınışı sırasında yeniliklere açık olma, çeşitli olaylara yaklaşımda objektif olabilme, başka görüş ve düşüncelerin de olabileceğini kabullenme ve onlara karşı saygılı olmanın tutum ve davranışları geliştirilir. Bütün bunları yaparken çocuğun doğru bir düşünme sürecinden geçmesini sağlayacak fikirlerin oluşmasına Sosyal Bilgiler yardımcı olur (Taşlı, 2000).

Sosyal Bilgiler dersinde insan ilişkileri aile, sokak, mahalle, köy, kasaba, ilimiz, bölgemiz, ülkemiz, komşu ülkeler ve dünyaya toplu bakış perspektifi içinde ele alınmalıdır. Öğrenci, en yakın çevresinden başlayarak global bir seviyede insanların farklılık ve benzerliklerini, karşılıklı ilişkileri ile birbirine olan katkılarını sezinler.

Sosyal Bilgiler dersi bireyin kendisine, ailesine, çevresindeki diğer insanlara, yasalara veya devlete karşı ödev ve sorumluluklarının ne olduğunu ve özellikle de toplumsal çevresine etkin bir biçimde nasıl uyum sağlanacağını öğretir (Yılmaz, 2000).

Vatandaşlık hak ve sorumluluklarının bilincine varmada ise çocuğun içinde yaşadığı toplumun, gelenek, görenek ve değer yargılarıyla, yazılı hukuk kurallarının gerektirdiği davranış biçimleri hakkında bilinç oluşturulmaya çalışılır.

Özellikle Sosyal Bilgilerde çeşitli ekonomik sistemlerin öğrenciler seviyesinde yeri ve zamanı geldiğinde ele alınmasıyla bunlar arasında mukayese yapma imkanı verilerek insan unsuruna en yüce değeri veren ve insanın hür iradesiyle teşebbüslerinin nerelere ulaşabileceğinin bilinci verilmeye çalışılır (Taşlı, 2000).

SOSYAL BİLGİLER PROGRAMININ AMAÇLARI

İlköğretim programında Sosyal Bilgiler dersinin amaçları; vatandaşlık görev ve sorumlulukları; toplumda insanların birbiriyle olan ilişkileri; çevreyi, yurdu ve dünyayı tanıma yeteneklerini geliştirme; ekonomik yaşama fikri ve yeteneklerini geliştirmek üzere dört başlık altında yer alan amaçlar aşağıdaki gibidir:

Bu derste öğrenciler:

1. Vatandaşlık görevleri ve sorumlulukları yönünden:
  - a. Ailesine, milletine, vatanına, Atatürk inkılâp ve ilkelerine bağlı çalışkan, araştırmacı, inceleyici, fedakâr ve fazilet sahibi iyi bir vatandaş, mükemmel bir insan olarak yetişirler,

- b. Şerefli bir geçmişi olan büyük bir milletin evlâtları olduklarını anlar; milletin geleceğine olan güvenlerini arttırır ve Türk milletinin ülkülerini gerçekleştirmek için her fedakarlığı göze alabilecek bir karakter kazanırlar,
  - c. Her yönde görev ve sorumluluk alabilecek hale gelir, aile bütünlüğüne bağlılık kazanır, ailenin refah ve mutluluğu için sorumluluk ve görev duygularını geliştirirler,
  - d. Topluluk halinde yaşamının bir zaruret olduğunu, millet kavramını ve Türk milletinin karakterini kavrar; Türk milletine, bayrağına, Türk askerine ve Türk ordusuna karşı sevgi, saygı ve güven duygularını kuvvetlendirirler,
  - e. Millet ve yurt işlerini her şeyin üstünde tutar, millet ve yurda karşı canla başla hizmet etmeyi alışkanlık ve ilke haline getirirler,
  - f. Türk inkılabının anlamını, ayrı ayrı yönlerden önemini, Türkiye'nin refah ve mutluluğuna yaptığı ve ülkenin geleceğine yapacağı etkileri kavrar. Türk inkılabının değerlerine bağlı ve bunları her zaman korumaya hazır, fedakar birer Türk evladı olarak yetişirler,
  - g. Kanun kavramını benimser, kanuna ve devlet otoritesine uyma duygusunu ve alışkanlığını kazanırlar,
  - h. Bugünkü uygarlığın uzun bir geçmişin eseri olduğunu kavrar, bu uygarlıkta Türk milletinin hizmetini ve payını anlarlar,
  - i. Tarihte milletimize ve insanlığa hizmet etmiş olan Türk büyüklerini tanıyıp ve onlara karşı ilgi ve sevgi duyarlar,
  - j. Türkiye Cumhuriyetinin, insan haklarına dayanan milli, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olduğunu, cumhuriyet rejiminin özelliğini ve önemini kavrarlar,
  - k. İnsanların birbirine muhtaç olduklarını anlarlar, grup faaliyetlerine katılmanın, başkalarına yardım etmenin önemini takdir eder ve bunu uygulayabilir hale gelirler,
  - l. Çevresindeki eski ve yeni sanat, kültür eserlerini, müze ve anıtlar gibi milli değerlerimizi tanıyarak onları korumak gerektiğini öğrenirler,
2. Toplumda insanların birbiriyle olan ilişkileri yönünden:

- a. Bütün çalışmalarını demokratik yaşayışın kurallarına göre düzenlemeyi öğrenirler,
  - b. İnsanların karşılıklı hak ve sorumluluklar taşıdıklarını ve birbirinin görüş ve inançlarını, saygı ve hoşgörülükle karşılamaları gerektiğini benimserler,
  - c. Beraber çalışma, sorumluluk alma, yardımlaşma ve karar verme kurallarını uygulamayı öğrenirler,
  - d. Aile, okul ve toplum hayatının dayandığı temel ilkeleri ve topluluk halinde yaşamının zorunluluğunu kavrarlar,
  - e. Kanun ve nizamlara karşı saygı duymayı ve devlet teşkilatımızı seviyelerine göre öğrenirler,
3. Çevreyi, yurdu ve dünyayı tanıma yeteneklerini geliştirmek yönünden:
- a. Çevreyi ve yurdu tanır, Türkiye'nin komşu ülkeler ve dünya milletleriyle olan ilişkileri hakkında genel bilgi kazanırlar,
  - b. Gerekli plan, kroki ve harita bilgileri kazanarak onlardan yararlanabilir hale gelirler,
  - c. İnsanların birbirleriyle ve coğrafi çevreleriyle karşılıklı etkilerini, insan topluluklarının yaşama şekillerini ve geçinme yollarını inceleyerek yurdun ekonomik kalkınmasında bilgili ve etkili birer vatandaş hâline gelirler,
  - d. Bilimin ve teknik gelişmelerin insan hayatındaki etkilerini kavrar, kaşiflere ve bilim adamlarına karşı sevgi duyarlar,
  - e. Coğrafya olaylarının sebeplerini araştırmayı ve bu olaylar arasındaki bağıllık ve ilişkilerini bulup çıkarmayı öğrenirler,
  - f. Çevre korumasının günümüz ve gelecek yıllar için önemini kavrarlar,
4. Ekonomik yaşama fikrini ve yeteneklerini geliştirme yönünden:
- a. Kendi eşyasını, okulunu, okul eşya ve araçlarını dikkatli kullanma ve koruma alışkanlığını kazanırlar,
  - b. Tutumlu olma ve planlı çalışma alışkanlığını elde ederler,
  - c. Üretim, tüketim ve dağıtımla ilgili temel bilgileri öğrenirler,
  - d. Yakın çevrenin ekonomik değerleri ile milli kaynaklarımızı tanır ve bunları korumanın bir ödev olduğunu kavrarlar,

- e. İnsan topluluklarının yaşama şekillerini ve geçinme yolları ile bunlar arasındaki ekonomik bağılıkları inceleyebilirler,
- f. Turizmin anlamını, özellikle bizim yurdumuz için önemini kavrarlar (MEB, 1995).

Yukarıda yer alan amaçlar incelendiğinde, Sosyal Bilgiler dersinin öğrenciyi toplumsal yaşama hazırlamayı amaçladığı ve Sosyal Bilgiler alanındaki hemen hemen tüm disiplinler ile ilişkili olduğu kolayca görülmektedir. Amaçlar çok genel olarak ifade edilmekle birlikte Sosyal Bilimler alanında kazanılması gereken önemli bilgi ve becerilere işaret etmektedir. Amaçlarda hem bilişsel becerilere hem de duyuşsal özelliklere yer verilmiştir. Ayrıca bilişsel alanla ilgili amaçların büyük bir kısmı kavrama ve uygulama basamağında ifade edilmiştir (Erden, 1997).

Yine Sosyal Bilgiler programı incelendiğinde, duyuşsal amaçlara yeterince yer verilmediği, bundan dolayı çocukların duyuşsal alanda yetişmeleri açısından istendik ölçülerin çok uzağında olduğu görülmektedir. Buna ilave olarak, programda yer alan devinişsel alandaki hedeflerinde çok yetersiz olduğu söylenebilir.

Ayrıca, bu amaçlar, ilköğretimin kişisel, insanlık ilişkileri, ekonomik hayat, toplum hayatı yönünden, belirlenen amaçları destekler niteliktedir. Ancak hedeflerin taksonomik olarak yazılmaması, öğrenci düzeyine ve bir hedefte bulunması gereken özelliklere uygun olmaması, birbiriyle çakışan ve çelişen hedeflerin bulunması, Sosyal Bilgiler dersinin bilişsel, duyuşsal, devinişsel alanlarına uygun olmamaları açısından ele alındığı zaman belirlenen amaçlar yeniden yazılmalıdır (Sönmez, 1997).

Her toplum, Sosyal Bilgiler programını kendi eğitim felsefesine, ihtiyaçlarına, toplum yapılarına, kültürel özelliklerine, toplumsal ve teknolojik gelişmelere göre geliştirmekte ve değiştirmektedir.

Hedef, genel anlamıyla varılmak istenen nokta olarak tanımlanabilir. Eğitimde hedef ise, kişide gözlenmesi kararlaştırılan istendik özellikler olarak ele alınır. Bu özellikler bilgi, beceri, değer, ilgi, tutum, güdülenmişlik, kişilik...vb. olabilir. (Sönmez, 1997) Burada dikkat edilmesi gereken nokta, özelliklerin istendik olmasıdır. İstendik özelliklerin niteliği, kişiden kişiye olan değişkenliği, bu özelliklerin ilgili toplum tarafından nasıl karşılanacağı, istendik niteliğe kimlerin nasıl karar verdiği gibi unsurlar bu kavramın sınırlarının çizilmesi açısından önemlidir.

Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler derslerini almış olan öğrencilerin davranışlarında en az üç tür değişim beklenir. Beklenen bu davranış değişikliklerinden birisi onların, sosyal fikirleri, olguları, kavramları, sosyal bilgilerle ilgili genellemeleri vb. bilmeleri, bildiklerinden hareketle yorumlama veya uyumlama yapmaları; ikincisi, onların toplumsal olay, olgu vb. farkında olmaları, tepkide bulunmaları, değer vermeleri; ve üçüncüsü de, onların kas ve zihin koordinasyonu ile yapılabilecek konuşma, kroki yapma, harita çizme vb. çalışmaları yapmalarıdır ((Welton ve Mallan,1988) aktaran Öztürk, Dilek ve diğerleri).

Bu üç tür davranış (bilgi, beceri, duygu) değişik ifadelerle farklı seviyelerde ve farklı kategorilerde ifade edilirler. Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler derslerini alan öğrencilerden farklı seviyelerde davranış değişiklikleri bekleniyorsa, öğrencilere kazandırılacak davranışların önceden saptanması yoluna gidilmelidir. Diğer bir ifadeyle istedik özellikler olarak tanımlanabilecek hedeflerin belirlenmesi gerekir (Öztürk, Dilek ve diğerleri, 2002).

Duyuş, duygu durumlarının normalden farklı olmasıdır. Çoğu zaman duygularımız doğal niteliktedir. Bu durumda ne hissettiğimizi fark etmeyiz.

Duyuşsal özellikler öğrenme ürünü olarak ortaya çıkmaktadır. Ancak bu öğrenmeler kasıtsız olarak kendiliğinden meydana gelmektedir. Duyuşsal özellikler öğretilebilir. Ancak bunu sağlamak oldukça zordur. Duygular bilgi gibi aktarılamaz, öğrenci çalışarak duyguları öğrenemez. Duygular çoğunlukla başarı yada başarısızlığın, bir tehlikeyle karşılaşma veya tehlikeden kurtulma gibi durumların bir sonucu olarak ortaya çıkar (Erden ve Akman, 1995).

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE HEDEF DAVRANIŞLAR

Sosyal Bilgiler öğretiminde her sınıf düzeyinde yeterli derecede bilgi, beceri ve tutumlar kazandırılması esastır. Sosyal Bilgiler dersinde öğrenciye kazandırılacak olan amaçlar bilişsel, duyuşsal ve psikomotor süreçlerden geçer (Taşlı, 2000).

BİLİŞSEL ALAN HEDEFLERİ

Düşünceye dayalı eğitsel hedeflerin sınıflandırılmasıdır. Bir çocuğun öğrendiği bilgilerin düzeyini ve bu bilgilere dayanarak kazandığı yaşam seviyesini ortaya

koymasidir. Bu alanın basamakları şöyle sıralanabilir ((Bloom,1956)aktaran Barth ve Demirtaş, 1996):

1. Bilgi Düzeyi: Olay ve olguları bilme yeteneğidir. Öğrendikten sonra öğrenciler tarafından hatırlanan ve sorulduğunda söylenen belirli bilgilerdir.
2. Yorumlama Düzeyi: Öğrencilerin kendileri tarafından daha önce öğrendikleri bilgilerin daha sonra gene kendi seçtikleri sözcüklerle açıklanıp kendilerince yorumlanması seçeneğidir.
3. Uygulama Düzeyi: Öğrenciler tarafından öğrenilen bilgilerin yeni bir durumda kullanılmasıdır.
4. Analiz Düzeyi: Öğrenciler tarafından öğrenilip uygulandıktan sonra incelenmek üzere parçalara ayrılan bilgi düzeyidir.
5. Sentez Düzeyi: Öğrenciler tarafından öğrenilen bilginin yeni bir şekilde formüle edilmesidir.
6. Değerlendirme Düzeyi: Öğrenciler tarafından öğrenildikten sonra özel düşüncelerini şekillendirmede yardımcı olan bilgiler, değer yargılarıdır.

DUYUŞSAL ALAN HEDEFLERİ

Duyuşsal alan hedefleri, duygulara dayalı davranışlardaki konuları ele alır. Bu tür davranış, ilgi alanları, tavırlar, duygular ve değerleri içerir bir değer, bir ilke yada standardı kapsar. Değerler, karşılaştırılan nesnelere doğru yada yanlış, iyi yada kötü, mantıklı yada saçma, önemli yada önemsiz olduğu hakkında bir yargıdır. Çocuklar, ilköğretim dönemi boyunca kendilerine ait değerlerde gelişim basamaklarından geçer ve bu nedenle öğretmen, öğrencilerine neyin doğru neyin yanlış, neyin iyi neyin kötü olduğunu belirleme konusunda onlara yardım bakımından önemli rol oynar ((Krathwohl ve diğerleri,1964)aktaran Barth ve Demirtaş, 1996).

Duyuşsal özelliklerin ilk kazanıldığı yer ailedir. Ailenin sınıfsal kökeni, içinde yaşadığı çevre çocuğun duyuşsal özellikleri kazanım düzeyini bir ölçüde belirlemektedir.

Öğretimde duyuşsal alanın bilinçli olarak ele alınması şu iki yönden gerekli olmaktadır.

A) Duyuşsal faktörlerin başarı/ performans üzerindeki etkileri,

B) Dersin amaçları ve konular açısından öğrencilerde belli tutum ve değerlerin geliştirilmesi (Mentiş, 1997).

Öğretimde amaçlanan yeterlikler, kişilik gelişimi, insan ilişkileri, yurttaşlık sorumluluğu, ekonomik verimlilik, değişme ve yaşamla başa çıkma, evreni, dünyayı ve yurdumuzu tanımak için bilgi birikiminden yararlanma, bilişsel ve psikomotor alanın yanı sıra duyuşsal alanı da kapsamaktadır. Bu amaçlarda kişilik, bilimsellik ve yurttaşlık boyutları ortaya çıkmaktadır ki bu durumda duyuşsal alanla ilgili gerekliliği desteklemektedir (Mentiş, 1997).

Duyuşsal alan da bilişsel alan gibi kendi arasında aşamalı olarak sıralanmıştır; fakat bilişsel alanın bilgi basamağında sayılabilecek bazı öğeler olmadan, duyuşsal alandaki özellikler gerçekleşmeyebilir; çünkü bilmediğimiz bir nesneye, olguya karşı herhangi bir sevgi, nefret, korku... vb. gibi duyuşsal bir tepki gösteremeyiz. Göstersek bile bu tepkiler süreklilik kazanmayabilir. Bir anlık ilgi, tutum, değer...vb. bu basamakta söz konusu değildir.

Okulun ilk yılları çocukların tutum ve inançlarının geliştiği en önemli yıllardır. Araştırmalar 13 yaşına kadar öğrencilerin oluşturdukları algı ve tutumlarını bu yaştan sonra değiştirmenin oldukça güç olduğunu göstermektedir. Bu nedenle ilköğretim çağı, çocukların kendilerine ve dünyalarına ait tutumlarının geliştirilmesi için kritik bir dönemdir.

Öğrencilerde tutum geliştirmek için, öğrencilerin tutum objeleri hakkında bilgilendirilmesi ve bu objelerle ilgili olumlu yaşantılar geçirmesi sağlanmalıdır (Erden, 1997).

Kişi belli nesne yada olgulara karşı sürekli ilgi gösterebilir. Onlara karşı güdülenmişliği yüksek olabilir. Bazı nesne yada olgulara karşı kararlı bir tutumu vardır ve değerler sistemi geliştirebilir. Sosyal Bilgiler dersinde de “kişilerin inanç ve düşüncelerine karşı hoşgörülü oluş”, “Birlikte çalışmaktan zevk alış”, “Vatanımı, ulusunu, ailesini, arkadaşlarını seviş”, “Büyüklerine karşı saygılı oluş”, “ Yasalara karşı saygılı oluş” gibi hedefler öğrencilere kazandırılmak istenebilir.

İlköğretimde bu alanda kazandırılacak hedefler Değer Verme basamağından yukarı çıkamaz; çünkü örgütlenme ve kişilik basamakları, insanda ancak otuz yaşından sonra oluşabiliyor.

Bu alan da aşamalı olarak beş ana basamağa ayrılmıştır ((Krahwohl ve diğerleri,1964)aktaran Barth ve Demirtaş, 1996):

1. Alma Basamağı: Kişinin öncelikle nesnenin yada olgunun farkına varmasıdır. Ardından da uyarıcıyı kabul eder ve daha sonra bu uyarıcılar arasından gerekli olanı seçebilir.
2. Tepkide Bulunma Basamağı: İstenilen biçimde tepki verme anlamına gelir. Bu basamakta tepkiye karşı isteklilik, uyarıcıya karşı gönüllü olarak tepkide bulunma özelliği söz konusudur.
3. Değer Verme Basamağı: Bu basamakta Sosyal Bilgiler için hedefler tutum, inanç ve değerlerle ilgili olabilir. Kişinin uyarıcıya karşı nasıl bir tepkide bulunacağı bu basamakta kestirilebilir. Değerler, tutumlar ve inançlar kişi tarafından tümüyle oluşturulmamıştır.
4. Örgütlenme Basamağı: Bir görüş yada değerler kümesine bağlılık göstermesine kıyaslama, tartışma ve standartlara uymaya yardımcı olmasına bir değerlendirme sistemini tanımlamasına yada oluşturmasına yardımcı olur.
5. Bir Değer yada Değerler Bütünüyle Nitelenmişlik Basamağı: Ayırt edilebilir bir nitelik anlamına da öğrencinin, kendi içinde tesis ettiği değer sistemiyle bütün teşkil edici şekilde davranmada, anlaşmazlıklara uyuşma ile çözüm bulmada, benimsediği hayat felsefesi ışığında hareket etmede ortaya çıkar.

II. BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN AMACI

Okulun hedefleri arasında yer alan duyuşsal amaçların çoğu hem okul döneminden daha önce gelişmeye başlaması beklenen, yani ancak çok erken yaşlarda başlanması halinde daha üst düzeylere kadar geliştirilebilen, hem de üst düzeylere kadar geliştirilebilmesi için uzun süreli ve söz konusu duyuşsal özelliğe ilişkin yönleriyle tutarlı bir çevrenin varlığına bağı olan insan nitelikleridir. (Özçelik, 1992-b)

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim öğrencilerinin görmüş oldukları konuların duyuşsal yönden hedeflerine ulaşip ulaşmadıklarını tespit etmektir. Öğrenci merkezli çağdaş eğitim anlayışının yerleşmeye başladığı günümüz eğitim sisteminde, yalnızca bilişsel hedeflere ulaşmak için çaba sarf edilmemeli, bunun yanında duyuşsal hedeflerin de kazandırılması için azami bir gayret içerisinde olunmalıdır.

ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Öğrenciye duyuşsal hedeflerin kazandırılmasında temel amaç, öğrencilerin görüşlerini, inançlarını, tutum ve değerlerini belli yöntemlerle incelemeyi, gözden geçirmeyi, bireysel ve sosyal kararları buna göre vermeyi, çalışmalarla başa çıkarak yönetebilmeyi öğretmektir. Öğrencilerin temel sistemlerini değiştirme yerine, tutum ve değerleri açıklığa kavuşturma, analiz etme, başkalarının inanç, tutum ve değerlerine saygı göstermeye ağırlık vermelidir. (Mentiş, 1997)

Şimdiye kadar süregelmiş eğitim anlayışında, yalnızca bilişsel hedeflere önem verilmesi, çağdaş eğitim anlayışı ile bir tezat oluşturmaktadır. Bu nedenle çağdaş eğitim anlayışına uygun olarak ders programlarımızdaki duyuşsal hedeflerin daha da artırılması, hem içerik hem de verimlilik açısından bir zorunluluktur. Dolayısıyla Sosyal Bilgiler dersi hedeflerinin şu anki durumu ve bu hedeflerin öğrenciye kazandırılmaktaki etkinliğini bilmek bu yolda büyük önem kazanacaktır.

PROBLEM CÜMLESİ

“ Manisa ili, Ahmetli ilçesi ilköğretim okulları 8. sınıf öğrencilerinin, 4-7. sınıflar arasında okudukları Sosyal Bilgiler dersinde, duyuşsal hedeflerin kazandırılması yönünden eleştirel düşünceleri nelerdir?”

ALT PROBLEMLER

1. Öğrenci cinsiyetleri duyuşsal hedeflere ulaşmada farklılık oluşturmakta mıdır?
2. Sosyal Bilgiler dersi duyuşsal hedeflerine ulaşılıp ulaşılmadığı konusunda öğrencilerin, ilçe merkezi-taşımali öğrenci olmalarına göre görüşlerinde bir farklılık var mıdır?
3. Sosyal Bilgiler dersi duyuşsal hedeflerine ulaşılıp ulaşılmadığı konusunda öğrencilerin, baba mesleklerine göre görüşlerinde bir farklılık var mıdır?
4. Sosyal Bilgiler dersi duyuşsal hedeflerine ulaşılıp ulaşılmadığı konusunda öğrencilerin, anne mesleklerine göre bir farklılık oluşturmakta mıdır?
5. Sosyal Bilgiler dersi duyuşsal hedeflerine ulaşılıp ulaşılmadığı konusunda öğrencilerin, evlerine her gün bir gazete alınıp alınmaması hususunda bir farklılık var mıdır?
6. Sosyal Bilgiler dersi duyuşsal hedeflerine ulaşılıp ulaşılmadığı konusunda öğrencilerin, televizyonda izlenen TV programları ile duyuşsal hedefler arasında bir ilişki var mıdır?
7. Ahmetli'nin yerlisi olan öğrencilerin görüşleriyle dışarıdan göç yoluyla gelen öğrencilerin görüşleri arasında duyuşsal hedefler yönünden farklılık var mıdır?

SAYILTILAR

1. Öğrencilerin anket sorularını cevaplandırırken gerçek görüşlerini belirttikleri, samimi ve içten cevap verdikleri,
2. Araştırma için seçilen örneklemin, mevcut bulunan öğrencilerin sosyo-ekonomik anlamda çeşitliliği ve öğrencilerin sayısı nedeniyle evreni temsil etme özelliğine sahip olduğu kabul edilmiştir.

SINIRLILIKLAR

Bu araştırma;

1. Manisa ili, Ahmetli ilçesindeki MEB' e bağlı ilköğretim okulları, 2002 – 2003 eğitim – öğretim yılı, 8. Sınıf öğrencileriyle,
2. Manisa ili Ahmetli ilçesi merkez, Gazi, 6 Eylül, Barbaros ve Gökaya İlköğretim Okulları 8. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinin işlenişiyle ilgili görüşleriyle sınırlandırılmıştır.

TANIMLAR

Sosyal Bilgiler: Vatandaş olma, sosyal problemleri çözme, anlama ve karar verme becerilerini geliştirmek için sosyal ve beşeri bilimlerin ilgili yönlerinin entegre edilerek anlamlı hale getirilmiş eğitim programı.

Davranış: İnsanların gözleyebildiğimiz tüm faaliyetleri.

Öğretim: Okullarda gerçekleştirilen öğretme ve öğrenme faaliyetlerinin tümü.

Duyusal Hedef: Sevgi, korku, nefret, ilgi, tutum, güdülenmişlik gibi duygusal yönlerin ve öğrenmelerin baskın olduğu hedefler.

İlköğretim: Çocukların ilk eğitimlerinin yapıldığı eğitim kurumları.

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Aydiner(1995), ilköğretimde Sosyal Bilgiler dersi öğretim programlarını öğretmen ve müfettiş görüşlerini alarak incelemiştir. Araştırmanın sonucunda ilköğretim 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersi programının program geliştirme kurallarına uygun olarak hazırlanmadığı anlaşılmış, bu programın değişmesi gerektiği önerilmiştir.

Babad(1990), sınıf içi öğretmen davranışları ve sınıf içi öğrenci başarıları ile ilgili deneysel bir araştırma yapmıştır. Sonuç olarak, 7. sınıf öğrencilerinin sınıf içi başarılarının bazı faktörlere bağlı olduğunu görmüştür. Bu faktörlerden bazıları; öğrencilere olumlu yaklaşma, öğrencilere yardım etme, öğrencilere hatalarını açıklama, öğrencilere ödül verme, öğrencilere yakın davranma ve öğrencilere cevap vermeye istekli kılma olarak sıralanabilir.

Battaloğlu(2001), “Niğde İli İlköğretim Okullarında 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinin Öğretmen ve Müfettiş Görüşleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi” konulu araştırmasında Niğde ili merkez okullarında, Sosyal Bilgiler dersinin amacı, muhtevası, öğretim faaliyetleri ve değerlendirme konuları kapsamında öğretmen ve müfettiş görüşlerini incelemiştir. Araştırma sonucunda uygulanan anketten alınan veriler incelenerek gerekli görülen öneriler yapılmıştır. Araştırmanın sonuçları arasında Sosyal Bilgiler dersi programının öğrenci merkezli öğretim anlayışına uzak olduğu, programdaki konuların daha çok klasik yöntemlere uygun olduğu, sonuçları yer almaktadır.

Boyacıoğlu(2000), yaptığı çalışmada, İlköğretim okulları ikinci kademedeki Resim-İş dersinde duyuşsal alanın etkililiği öğretmen ve öğrenci görüşleri alınarak, betimsel incelemelerle ortaya koymuştur. Araştırma sonucunda, ilköğretim okulları ikinci kademedeki Resim-İş derslerinde duyuşsal alanın etkisinin yeterli olmadığı görülmüş, öğrencilerin Resim-İş dersine en çok yakınlık duyacakları bir dönemde olmalarına rağmen, 6. sınıftan 8. sınıfa doğru derse olan ilgilerinin azalmakta olduğu, buna da öğretmen ve programın duyuşsal hedeflerinin yetersizliklerinin neden olduğu saptanmıştır.

Coşkun(2001), araştırmasında ilköğretim 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler derslerinde materyal ve teknoloji kullanımına ilişkin bir inceleme yapmıştır. İncelenen kriterler arasında mevcut materyal/ teknolojinin niteliği ve niceliği, Sosyal Bilgiler derslerinde materyal/ teknoloji kullanım sıklığı, Sosyal Bilgiler derslerinde materyal kullanmama nedenleri, materyal/ teknolojiyi elde edinim şekilleri yer almaktadır. Araştırma sonucunda şu sonuçlara varılmıştır: Okulların çoğunda araç-gerecin bulunmadığı, bulunan okullarda ise araç-gereçlerin kullanılabilirliklerinin iyi olduğu, öğretmenlerin yarısına yakınının Sosyal Bilgiler dersinde materyalleri hiç kullanmadığı, öğretmenlerin yarısından fazlasının materyallerin okulda bulunmayışı nedeniyle kullanmadığı ve okullarda bulunan materyallerin katkı payları ve dernekler tarafından tedarik edildiği görülmüştür.

Curtis ve Shaver(1980), deneysel bir çalışma ile, eleştirel düşünme tarzının problem çözme yöntemi üzerinde nasıl bir etki yaptığına dair bir araştırma yapmışlardır. Araştırmanın sonucunda ise, eleştirel düşünme tarzı ve problem çözme yöntemi

üzerinde okuma alışkanlığının etkili olduğunu saptanmıştır. Diğer veriler ise anlamlı çıkmamıştır.

Çıkrık(2001), çalışma 1998 ilköğretim okulu Hayat Bilgisi programının içeriğinin öğretmen, yönetici ve müfettişlerin görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesine yönelik yapılmış bir çalışmadır. Araştırma sonucunda, İlköğretim Okulu Hayat Bilgisi Programı; hedeflerle kısmen tutarlı, içeriğinde yer alan bilgiler orta düzeyde dayanaklı, içerikteki bilgiler öğrencilere düşük düzeyde anlamlı bulunmuştur. Ankete katılanlar Hayat Bilgisi programının yeniden hazırlanması ve niteliğinin bölgesel olması hususunda görüş bildirmişlerdir.

Çiftçi(2001), “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Problem Çözmeye Dayalı Öğrenme Metodunun Uygulanmasına Yönelik Bir Değerlendirme” konulu araştırmasında, ilköğretim 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretiminde problem çözme metodunun kullanılıp kullanılmadığını, kullanılıyorsa nasıl kullanıldığını ortaya çıkarmak amacıyla bu çalışmayı yapmıştır. Araştırmanın sonucunda ise, öğretmenlerin problem çözme metodunu tam anlamıyla bilmedikleri ortaya çıkmış, problem çözme yönteminin yalnızca problemi hissettirme, problemin çözümü için gerekli bilgilerin toplanması ve toplanan bilgilerin sunulması basamaklarını bildikleri ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin problem çözme yöntemini Sosyal Bilgiler dersinde nasıl kullanacaklarını bilmedikleri, bu yöntemin sadece fen ve matematik ile ilgili derslerde geçerli olduğunu düşündükleri sonucuna varılmıştır.

Güler(2001), ilköğretim 6. ve 7. sınıflarda okutulan Sosyal Bilgiler dersinin işlenişiyle ilgili öğrenci görüşlerinin belirlenmesi amacıyla bir çalışma yapmıştır. Araştırmanın sonucunda ise, 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde, öğretmenlerinin öğretme-öğrenme ilkelerini çoğu zaman yerine getirdiğini düşünmektedir. Ayrıca, ilgili örneklemdaki Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin genellikle sunuş yolu ile öğretme ve buluş yolu ile öğrenme stratejisi ile soru cevap tekniğini kullandıkları, problem çözme ve dramatizasyon gibi diğer yöntemlere yer vermedikleri tespit edilmiştir.

Haas ve Laughlin(1998)'in yaptığı çalışma, Değişik kaynaklardan derlenmiş olan bir dizi makale ve araştırmalardan oluşmaktadır. Ayrıca çalışmada, öğretme ve öğrenme ortamına ilişkin pratik örnekler, yorumlar ve bunlarla ilgili olarak tartışmalara yer verilmektedir. Çalışmanın amacı Sosyal Bilgiler ve yan alanlarında görev yapan

eğitici personele yönelik yararlı bir kaynak olmak gayesindedir. Çalışmada ayrıca ders kitaplarının incelenmesi, eğitim materyallerinin verimlilikleri, aktif öğrenmeye ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Jones, Pang ve Rodriguez (2001), “İlköğretim sınıflarında Sosyal Bilgiler” isimli çalışmalarında, ilköğretimde Sosyal Bilgiler dersinin yeri ve içerisinde bulunduğu konumu araştırmışlardır. Çalışmanın sonucunda, Sosyal Bilgiler dersi için yeterli zamanın ayrılmadığı, okuma – yazma ve matematik becerilerinin ön plana çıktığı anlaşılmıştır.

Kılıç(1994), ilkokul 5. sınıfta okuyan öğrenciler arasında yapılan, “Sosyal Bilgiler dersinin öğretmen görüşleri çerçevesinde değerlendirilmesi” konulu araştırmasının sonucunda, 5. sınıf Sosyal Bilgiler programının, yeniden geliştirilmesi gerektiği, ayrıca öğretmenlerin geleneksel yöntemlerin etkisinden kurtulamadıkları anlaşılmıştır.

Koyuncu(2001), araştırmasında Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan 2000 yılına kadar geçen sürede ilköğretim okulları Sosyal Bilgiler dersi öğretim programlarında kullanılması öngörülen öğretim araçlarının, nitelik ve nicelik olarak değişimini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmada Sosyal Bilgiler öğretim araçları; basılı öğretim araçları, çoğaltma araçları, yazı ve gösterim tahtaları, model ve numuneler, üç boyutlu klasik araçlar, iki boyutlu araçlar, soyut semboller, dramatizasyonla yaşantı edinme, elektrikli-elektronik araçlar başlıkları adı altında incelemeye alınmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin araç ve gereçlerin korunması ve kullanılmasında gerekli özeni göstermedikleri anlaşılmıştır. Okullardaki elektrikli-elektronik araçların genellikle arızalı olduğu ve bilgisayarların öğretim aracı olmaktan çok büro aracı olarak kullanıldığı sonucuna varılmıştır.

Kumral(2001), araştırmasında ilköğretim 4. sınıf, “İlimizi ve bölgemizi tanıyalım” ünitesinin bilişsel düzeydeki hedef davranışlara erişimini incelemiştir. Ayrıca araştırmada bu erişimin yerleşim alanlarına göre farklılıkları belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada sonuç olarak, il merkezinde yaşayan öğrencilerin ilçe merkezindeki öğrencilere göre, ilçe merkezindeki öğrencilerin ise, köydeki ve kırsal kesimlerdeki öğrencilere göre daha fazla erişim sağladıkları görülmüştür. Ayrıca, 4. sınıf öğretmenlerine uygulanan anket neticesinde konu yoğunluğunun etkili öğretimi etkilediği, üniteye ilişkin yoğunluğun azaltılarak gezi ve inceleme çalışmalarına daha fazla

yer verilmesi gerektiği, monoton bir şekilde klasik öğretim yerine, uygun araç-gereçle modern öğretimin yapılması gerektiği belirtilmiştir.

Mentiş(1997), ilköğretim 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersi duyuşsal amaçlarının gerçekleşme düzeyinin bazı değişkenler açısından, amaçların gerçekleşme düzeyinde anlamlı bir fark olup olmadığını incelemiştir. Sonuç olarak ilköğretim birinci aşama Sosyal Bilgiler dersi duyuşsal amaçlarının yeterli denebilecek düzeyde gerçekleştiği sonucuna ulaşılmıştır.

Sığan(1997), yaptığı araştırmada ilkokulda Sosyal Bilgiler dersinin etkinliğini azaltan faktörleri ve Sosyal Bilgiler ders kitaplarının içerik ve şekil bakımından program ile uyumunu incelemiştir. Araştırma sonucunda, dersin etkinliğini azaltan faktörlerin kaynağının farklı nedenlerden kaynaklandığı, ders kitaplarının ise içerik ve şekil bakımından yeterli olmadığı sonucuna varılmıştır.

Sönmez(1992), seçilen 187 öğretmenin sınıf içi etkinlik seviyeleri ile ilgili bir araştırma yapmıştır. Seçilen bu etkinlikler; eğitim teknolojisi, öğrenme ve öğretme stratejisi, zaman, ses tonu, ipucu, yöntem ve teknikler, ceza, ünite sırası, düzeltme, pekiştireç, öğrenci katılımı, dili kullanmadaki etkinliği, mantık, dönüt, biçimlendirmeye ve yetiştirmeye dönük değerlendirme, sevgi ve günlük planlar başlıkları altında toplamıştır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin ders zamanını verimli şekilde kullanmadıkları, bu süreyi kendi konuşmaları, vb. kullandıkları görülmüştür. Öğretmenlerin ders içinde öğrenci katılımını yeterince sağlayamadıkları, öğrencilere yönelik dönüt uygulamasını istenilen ölçüde yapmadıkları anlaşılmıştır. Ayrıca, öğretmenlerin ders içinde kara tahta, tebeşir, silgi gibi sınıf içi araçları kullanmayı tercih ettikleri, televizyon, video gibi araçları kullanmayı tercih etmedikleri tespit edilmiştir. Öğretmenlerin deney setlerini kullanmadıkları, bazılarının bu deney setlerini nasıl kullanacağını bilmediği anlaşılmıştır. Yine öğretmenlerin ceza ve ikazı kullandıkları, yanlış yapan öğrenciyi doğru bir şekilde uyaramama, dönüt, pekiştireç yollarını işe koşmama, ipucu verme yolunu uygulamama gibi davranışları sergiledikleri görülmüştür.

Tay(2002), araştırmasında, ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde sınıf ortamında kullandıkları öğrenme stratejilerinin neler olduğunu tespit etmeye çalışmıştır. Araştırmanın sonucunda şu bulgulara ulaşılmıştır: İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri, dikkat stratejilerini ara sıra , kısa süreli bellekte depolamayı

arttırıcı stratejilerden zihinsel tekrar stratejilerini her zaman, kısa süreli bellekte depolamayı arttırıcı stratejilerden gruplama stratejilerini ara sıra, anlamlandırma stratejilerinden örtük ve açık tekrar stratejilerini her zaman, anlamlandırma stratejilerinden eklemleme stratejilerini her zaman, anlamlandırma stratejilerinden örgütleme stratejilerini ara sıra, anlamlandırma stratejilerinden bellek destekleyici stratejileri hiçbir zaman, hatırlamayı arttırıcı stratejileri her zaman, güdüleme stratejilerini her zaman, yürütücü biliş stratejilerini hiçbir zaman, kullanmadıkları anlaşılmıştır.

Tay(2002), araştırmasında, İlköğretim 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin problem çözme becerilerini geliştirmede işbirliğine dayalı öğrenmenin etkisi konusunda öğretmen, müfettiş ve uzman görüşlerinin neler olduğunu tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırmanın sonucunda; öğretmenler 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde işbirliğine dayalı öğrenmenin etkili olduğu görüşünde birleşmişlerdir. Müfettişler, 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde işbirliğine dayalı öğrenmenin etkili olduğu görüşündedirler. Uzmanlar da aynı görüşü desteklemektedir.

Yazıcı(2001), araştırmasında İlköğretim okulları I. ve II. kademe Sosyal Bilgiler dersini okutan öğretmenlerin, bu dersin öğretiminde kullanılan öğretim metot, teknik ve etkinliklerini kullanma durumunun tespit edilmesi amacıyla yapmıştır. Araştırma sonucunda, Sosyal Bilgiler dersini okutan öğretmenlerin ilgili öğretim metotlarını yeterli derecede kullanmadıkları tespit edilmiştir. Bunun nedenleri arasında; öğretmenlerin metot, teknik ve diğer etkinlikler ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadığı, araç-gereçlerin yetersiz olduğu, sınıfların kalabalık olması, Sosyal Bilgiler dersinin branş öğretmenleri tarafından verilmemesi, Sosyal Bilgiler dersinin Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık Bilgisi olarak ayrı olmayıp birleştirilmiş olması gibi nedenler sıralanabilir.

Yeşilkayalı(1996), araştırmasında, deney ve kontrol grupları oluşturarak, problem çözme yönteminin, öğrencilerin okul başarısı ve duyuşsal özelliklerinin etkinliğini tespit etmeye çalışmıştır. Araştırma sonucunda, örnekleme alınan gruplar arasında anlamlı farklar bulunmuştur.

Yılmaz(2000), Sosyal Bilgiler dersinin amaçlarının ve niteliğinin ortaya koyarak, Sosyal Bilgiler dersinin amaçlarını bazı değişkenler açısından incelemiştir. Bu değişkenler, toplumda insanların birbiriyle ilişkileri, ekonomik yaşama fikri ve yeteneklerini geliştirmek, kişisel temel beceri ve alışkanlıkları kazandırmak, yurttaşlık

görev ve sorumlulukları bakımından amaçların gerçekleşme düzeyi olarak belirlenmiştir. Araştırmanın sonucunda bu değişkenlere ait bulgular ayrı ayrı değerlendirilmiş ve öneriler yapılmıştır.

Yılmaz(2002), yaptığı deneysel çalışmada, Sosyal Bilgiler dersi öğretiminde problem çözme yönteminin kullanılmasının öğrenci başarısı açısından etkinliği incelenerek, bu yöntemler karşılaştırılmıştır. Araştırma sonucunda, örneklem olarak alınan her iki okuldaki deney ve kontrol grupları arasında anlamlı farklar bulunmuştur.

III. BÖLÜM

YÖNTEM

Bu araştırmada; betimsel yöntem kullanılmıştır.

Betimsel yöntem; geçmişte yada halen var olan bir durumu var olan şekliyle tasvir etmeyi amaçlar. (Yılmaz, 2000)

Bu yöntemin kullanılmasının nedeni, Sosyal bilgiler dersi programında yer alan duyuşsal amaçlara ulaşma düzeyini öğrenci görüşlerine dayanarak, var olduğu şekliyle ortaya koymaktır.

EVREN

Bu araştırmanın evrenini Manisa ili, Ahmetli ilçesi Gazi, 6 Eylül, Barbaros ve Gökkaya İlköğretim Okulları oluşturmaktadır. Araştırmanın evrenini oluşturan 8. sınıf öğrenci sayıları aşağıda sunulmuştur.

Tablo I. Araştırmanın Evrenini Oluşturan 8. Sınıf Öğrenci Sayıları

Okullar	8. Sınıf Öğrenci Sayısı
Gazi İ.O.	99
6 Eylül İ.O.	71
Gökkaya İ. O.	35
Barbaros İ. O.	26
Toplam	231

ÖRNEKLEM

Araştırmanın örneklemini seçilirken, oransız küme örnekleme yöntemi tercih edilmiştir.

Araştırma, evrenden seçilecek kümeler üzerinde yapılır. Evrendeki bütün kümelerin tek tek (bütün elemanlarıyla birlikte) eşit seçilme şansına sahip oldukları durumda yapılan örnekleme küme örnekleme denir(Karasar, 2000).

Oransız küme örnekleme yöntemi ile , ilçedeki ilköğretim okulları farklı kümeler şeklinde tasarlanmıştır. Bu kümeleri oluşturan öğrencilerin evreni temsil etme düzeyleri eşittir.

Araştırmanın örneklemini olarak, ilçe merkezinde yer alan Gazi, 6 Eylül, Barbaros ve Gökkaya ilköğretim okullarında okuyan 231 öğrenci seçilmiştir. Araştırmanın örneklemini oluşturan 8. sınıf öğrenci sayıları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo II. Araştırmanın Örneklemini Oluşturan 8. Sınıf Öğrenci Sayıları

Okullar	KIZ	ERKEK	TOPLAM
Gazi İ.O.	65	34	99
6 Eylül İ.O.	44	27	71
Gökkaya İ. O.	18	17	35
Barbaros İ. O.	12	14	26
Toplam	139	92	231

VERİ VE ANALİZ TEKNİKLERİ

Araştırmacı tarafından düzenlenmiş olan anket formu, ilköğretim okullarına dağıtılarak uygulandı. Soruların hazırlanmasında İlköğretim 4-7. sınıfların Sosyal Bilgiler dersi müfredatından yararlanıldı. Özellikle müfredattaki duyuşsal amaçlar irdelenerek anket soruları hazırlandı. Araştırmacı tarafından 8. sınıfların sınıf öğretmenlerine verilen anket soruları, öğretmenler tarafından uygun olan ders saatlerinde uygulandı.

Verilerin analizinde SPSS-11.0 paket programı kullanıldı. Araştırmada uygulanan anket formlarına verilen cevaplar teker teker bilgisayarda SPSS programına kaydedilmiştir. Elde edilen veriler ile ilgili olarak cinsiyet, ikamet yeri, baba mesleği,

anne mesleği, eve her gün bir gazete alınıp alınmadığı, TV’de en çok izledikleri program, Ahmetli’nin yerlisi olup olmadıkları sorularına verilen yanıtların yüzde ve frekansları hesaplanmıştır.

İlişkisiz olan örneklemlere ait değerlerin (cinsiyet, ikamet yeri, Ahmetli ile ilişkileri) arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını test için “t testi” kullanılmıştır. Birden fazla düzeyi olan değişkenler(baba mesleği, anne mesleği, eve her gün bir gazete alınıp alınmadığı, TV’de en çok izledikleri program) arasındaki farklılığın tek yönlü ANOVA ile yine aynı program kullanılarak test edilmiştir. Anket sorularının puanlaması; cevap şıklarının 3-2-1 şeklinde ağırlıklandırılması suretiyle yapıldı. Ankette bulunan iki adet negatif anlamlılıktaki sorular, bu sorulara ait yorumlar kısmında detaylı olarak yorumlandı. Öğrencilerin bu sorulardaki yanılgılarına yanıt aranmaya çalışıldı.

Tek yönlü ANOVA uygulanan değişkenlerdeki, anlamlı bulunan değerler arasındaki bulunan anlamların hangi değerler arasında olduğunu bulmak amacıyla Tukey-b testi uygulanmıştır. Elde edilen veriler bulgular ve yorumlar kısmında sunulmuştur.

LME ARAÇLARI

Araştırmada kullanılan anket örnekleme alınan bölgenin yerel özellikleri dikkate alınarak hazırlanmıştır. Özellikle anketin bir kısım soruları yöreye özel olduğu için ankete “Ahmetli İlçesi İlköğretim okulları Sosyal Bilgiler Dersi Duyuşsal Amaçları Değerlendirme Anketi” adı verilmiştir.

Anket, Sosyal Bilgiler dersi ğretim programında yer alan duyuruşsal hedeflerden yola çıkılarak, öğrencilerin duyuruşsal hedeflere ulaşma derecesini ölçmek için hazırlanmıştır.

Anket soruları hazırlanırken uzman görüşlerine başvurulmuş; kapsam, görünüş ve içerik açısından değerlendirilmiştir. Anketin geçerliği konusunda uzman görüşleri dikkate alınarak uygulamaya geçilmiştir.. Anketin alfa güvenirlik katsayısı hesaplanmış ve sonuç .87 olarak bulunmuştur.

Güvenirlik katsayısı 0.00 ile 1.00 arasında bir değer alır. Katsayı 1.00' a yaklaştıkça verilerin güvenilirliği yüksek, 0.00' a yaklaştıkça da verilerin güvenilirliği düşük olarak yorumlanır. (Arseven, 2001)

Bu araştırmada anket, iki farklı bölümden oluşmuştur:

İlk bölüm, öğrenci görüşlerine göre, Sosyal Bilgiler dersi duyuşsal hedeflerine ulaşıp ulaşılmadığını belirleyen ve tutum sorularından oluşan anket formudur. Bu anket 45 sorudan oluşmaktadır.

İkincisi ise, Kişisel bilgi formudur. Bu formda öğrenciler hakkında kişisel bilgilere ulaşmaya çalışılmaktadır. Bu formda;

1. Cinsiyet,
2. İkamet Yeri,
3. Baba Mesleği,
4. Anne Mesleği,
5. Eve Her Gün Gazete Alınıp Alınmadığı,
6. Televizyonda En Çok Hangi Programı İzledikleri,
7. Ahmetli ile olan ilişkileri,
8. Eğer Ahmetli'nin Yerlisi Değillerse Nereli Oldukları,
9. Sosyal Bilgiler Dersinde Kullandıkları Materyaller, gibi sorularla ilgili veriler alınmaya çalışılmıştır.

IV. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde incelenecek olan bulgu ve yorumlar iki bölümde ele alınacaktır.

1. Tutum Sorularına Ait Bulgu ve Yorumlar:

Sosyal Bilgiler dersi duyuşsal amaçlarının gerçekleşme düzeyi ile ilgili olarak 8. sınıf öğrencilerinin görüşleri Tablo III' de sunulmuştur.

Tablo III- Ahmetli İlçesi İlköğretim Okulları Sosyal Bilgiler Dersi Duyuşsal Amaçları Değerlendirme Anketi Tutum Soruları Bölümü' ne 8. Sınıf Öğrencilerinin Vermiş Olduğu Yanıtlar

SORULAR	Her Zaman		Bazen		Hiçbir Zaman		X	Sx
	FREKANS	%	FREKANS	%	FREKANS	%		
İçişleri'nin kurtuluşu olan 6 gününde bir zaryonda bulunmaktanırım	105	45,65	96	41,73	32	12,62	2,307	0,701
İçişleri parayı ilk bulan Lidya lüğının bu topraklar de kurulmuş olması, lüğın yeri sevmemi r.	102	44,34	75	32,6	54	23,47	2,208	0,797
İçişleri'na çıktığım bütün llerde "Şehzadeler Şehri" imi tanıtma gereksinimi m.	74	32,17	104	45,21	53	23,04	2,091	0,737
İçişleri Bilgiler dersinde uş Savaşı'nın lmasını sağlayan Kuva-i e hareketini dedelerimin lğini bilmek bana ayrı bir uk vermektedir.	158	68,69	58	25,21	15	6,52	2,615	0,607
İçişleri-Balıkesir elerinin bölgemizde p Kurtuluş Savaşı'nın ni atması beni ndırır.	140	60,86	60	26,08	31	13,47	2,472	0,721
İçişleri vatanım ve milletimle vgi ve saygı esaslarını l Sosyal Bilgiler dersini ririm.	169	73,47	53	23,04	9	3,91	2,693	0,54
İçişleri Savaşı tarihi ve da yaşanan olayları ikçe, vatanıma ve me duyduğum sevgi	161	70	60	26,08	10	4,37	2,654	0,561
İçişleri Savaşı'nda anaların llerin vatanımızın nası ve zafer kazanmamız cepheye koşmaları beni andırır.	157	68,26	63	27,39	11	4,78	2,632	0,574
İçişleri Savaşı ve daki cephe savaşlarını n bir filme rastladığımda n ayrılamaz, mutlaka kadar izlerim.	111	48,26	98	42,60	22	9,56	2,394	0,65

	Hcr Zaman FREKANS	%	Bazen FREKANS	%	Hiçbir Zaman FREKANS	%	X	Sx
iklal Marşı" nı her ğimde duygularım artar, nlanırım.	143	62,17	74	32,17	14	6,08	2,558	0,608
önder Atatürk'ün ni her duyduğumda i olarak dinler ve onları ya çalışırım.	165	71,73	59	25,65	7	3,04	2,688	0,526
tuluş Savaşı'nda nları duymak beni na karşı duyarlı olmaya r.	146	63,47	74	32,17	11	4,78	2,593	0,581
akta gezerken yere bir çöp, dağıtılmış bir lonu görsem, çevreye aha duyarlı olmamız ğini düşünürüm.	144	62,6	80	34,78	7	3,04	2,597	0,55
remde erozyondan miş yerleri gördüğümde koruma bilincim artar.	133	57,82	85	36,95	13	5,65	2,519	0,61
fa ilk girdiğimde sınıfın lması ve çöplerin ortada ası beni hep mıştır.	140	60,86	66	28,69	25	10,86	2,476	0,709
le gördüğüm çöpleri bir-iki arkadaşımı da şvik etme gereksinimi n.	116	50,43	87	37,82	28	12,17	2,39	0,694
verde deprem olduğumu umda orada olmayı ve o ra yardım etmeyi rüm.	167	72,29	56	24,24	8	3,46	2,693	0,532
lda veya çevredeki ği bir kuruluş ta deprem i bir organizasyon veya olsa seve seve katılırım.	148	64,06	68	29,43	15	6,49	2,58	0,612
üllü olarak Sivil ia Kurslarına katılmak	95	41,12	111	48,05	25	10,82	2,307	0,657

	Her Zaman FREKANS	%	Bazen FREKANS	%	Hiçbir Zaman FREKANS	%	X	Sx
premlerle ilgili her türlü ilgiyi dikkate alırım.	162	70,12	48	20,86	21	9,09	2,61	0,649
insan Hakları ve "Erişilebilirlik" kavramı, bana özgür olduğumu gösterir.	135	58,44	84	36,36	12	5,19	2,541	0,595
insan haklarına zarar verme konusu beni rahatsız eder.	150	64,93	60	25,97	21	9,09	2,567	0,655
demokratik hakları ve demokrasiyi gözetmenin, en önemli görevi olduğumu gösterir.	158	68,39	61	26,4	12	5,19	2,636	0,58
gelecekte yapılacak olan bir seçimde gözetmenlik görevi gidip oy vermemdir.	160	69,26	52	22,51	19	8,22	2,615	0,635
gelecekte başkanın seçiminde gözetmenlik görevi, başkanın seçimle iş başlamasıdır.	169	73,16	36	15,58	26	11,25	2,541	0,69
demokratik hakları ve demokratik hayatı yaşayarak gözetmenlik görevi.	127	54,97	73	31,6	31	13,41	2,416	0,717
gelecekteki Bilgiler gözetmenlik görevinin bana güvenmesi gözetmenlik göreviyle ülkem gözetmenlik görevi bir vatandaş olacağıma gösterir.	144	62,33	72	31,16	15	6,49	2,567	0,614
gözetmenlik görevinin yardımıyla gözetmenlik görevi sosyal yapısı hakkında gözetmenlik görevi oluyorum.	132	57,14	81	35,06	18	7,79	2,515	0,631
gözetmenlik görevinin işlerimin bana ve işlerime karşı iyi olması, gözetmenlik görevi iyi bir kişilik gözetmenlik görevi konusunda gözetmenlik görevi gösterir.	136	58,87	70	30,3	25	10,82	2,489	0,684
gözetmenlik görevinin güncel gözetmenlik görevi yer vermesi, hoşuma	128	55,41	81	35,06	22	9,52	2,476	0,658
gözetmenlik görevinin derste gözetmenlik görevi, bu dersi sevmemi	137	59,3	69	29,87	25	10,82	2,485	0,684
gözetmenlik görevinin derse gözetmenlik görevi gelmesi dersi daha gözetmenlik görevi sağlar.	145	62,77	66	28,57	20	8,65	2,55	0,65

	Her Zaman FREKANS	%	Bazen FREKANS	%	Hiçbir Zaman FREKANS	%	X	Sx
yal Bilgiler dersinde, alleri bizim mamız, dersi daha iyi umızı sağlar.	139	60,17	67	29,009	25	1082	2,498	0,684
retmenim derste tepegöz lığında dersi daha çok um.	121	52,38	81	35,06	29	12,55	2,407	0,703
sleri bazen biz anlatsak, daha zevkli geçer.	130	56,27	76	32,9	25	10,82	2,463	0,683
remizdeki tarihi yerlere gezi düzenlense Sosyal r dersinin daha eğlenceli ğini düşünürüm.	139	60,17	73	31,6	19	8,22	2,528	0,645
nokrasi ve insan na olan bağlılığı yle öğretmenimi hep alırım.	123	53,24	73	31,6	35	15,15	2,39	0,737
yal Bilgiler dersinin düz nu ve konuların sürekli edilmesi çok sıkıcı.	85	36,79	101	43,72	45	19,48	2,195	0,741
yal Bilgiler dersinin ize edilerek anlatılması şuma gider.	116	50,21	87	37,66	28	12,12	2,39	0,694
yal Bilgiler dersinde ödevleri yapmak için na yapmam gerekiyor.	128	55,41	90	38,96	13	5,62	2,506	0,603
etmenimin derslerde e daha çok ilgilenmesini ım.	138	59,74	72	31,16	21	9,06	2,519	0,658
le alınan kararlarda, de fikrimin alınması ğini düşünüyorum.	161	69,69	55	23,8	15	6,49	2,641	0,601
remim ve ailemin ma saygı göstermesini	142	61,42	64	27,7	25	10,82	2,515	0,684
yal Bilgiler kitabının ı daha büyük olursa daha ırım.	98	42,42	82	35,49	51	22,07	2,229	0,777
ıyımdaki resimler konu iyse dikkatimi çeker.	138	59,74	72	31,16	21	9,09	2,515	0,658
Toplam Puanlara Ait Aritmetik Ortalama							2,495	

Tablo III' e göre “ Ahmetli'nin kurtuluşu olan 6 Eylül gününde bir organizasyonda bulunmaktan hoşlanırım.” maddesine öğrencilerin yüzde 45,65'i her zaman katılacaklarını; yüzde 41,73'ü bazen katılacaklarını; yüzde 12,62'si ise hiçbir zaman katılmayacaklarını ifade etmişlerdir. Her zaman ve bazen katılacakları belirten öğrencilerin yüzdeleri arasındaki yakınlık dikkati çekmektedir. Ahmetli'nin kurtuluş günü ile ilgili bir etkinliğe çekimser olarak yaklaşan öğrencilerin; sosyal aktivitelerde yer almaktan hoşlanmadıkları, böyle bir aktivite konusunda olumlu yada olumsuz bir kanıya sahip olmadıkları, böyle bir aktivitenin kendilerine sağlayacağı fayda konusunda fikirlerinin olmaması gibi nedenler düşünülebilir.

Ayrıca tamamen katılmayacağını ifade eden öğrenciler açısından ise; aileleri tarafından böyle bir aktiviteye katılmalarına izin verilmemesi, böyle bir aktivite ile ilgili olarak olumlu yada olumsuz bir kanıya sahip olmaması, okullarında yapılan sosyal aktivitelerin yetersiz olması, bu görüşü belirten öğrencilerin taşınmalı öğrenci olması ve bu öğrencilerin ulaşım problemi olması, bu görüşü belirten öğrencilerin Ahmetli dışında bir yerde doğması ve Ahmetli'nin kurtuluşunu kendisine mal etmemesi, gibi nedenler düşünülebilir. Sorunun ortalama değerine bakıldığında tüm sorulara göre düşük bir değer seyrettiği yorumu yapılabilir.

“ Tarihte parayı ilk bulan Lidya Uygarlığının bu topraklar üzerinde kurulmuş olması, yaşadığım yeri sevmemi sağlıyor.” maddesine öğrencilerin yüzde 44,34'ü her zaman, yüzde 32,6'sı bazen, yüzde 23,47' si hiçbir zaman yanıtını vermişlerdir. Bu soruda öğrencilerin çoğunluğunun her zaman yanıtını vermeleri, parayı bulan Lidya Uygarlığının, ilçelerine yakınlığının farkında olduklarını göstermektedir. Bu soruya bazen yanıtını veren öğrencilerin; Lidya Uygarlığı ile ilgili kalıntıları sonradan, başka bir kaynaktan öğrenmiş olabilecekleri, ilçeleri yakınında bulunan kalıntıların Lidya Uygarlığına ait olduğunu bilmemeleri, bu konunun anlatıldığı derste, ders öğretmenin ilçenin bu kalıntılara olan yakınlığı belirtmemesi gibi nedenler düşünülebilir.

Ankette yer alan soruya hiçbir zaman yanıtını veren öğrencilerin; şimdiye kadar ne Lidya Uygarlığını ne de yaşadıkları ilçenin yakınlarında böyle kalıntıların varlığından haberdar olmamaları, Lidya Uygarlığına ait kalıntıların onları çok da ilgilendirmediğini düşünmeleri, tarihi kalıntıların onlar için hiçbir şey ifade etmiyor olması, ne aileleri ne de okulları tarafından bu kalıntılara bir gezinin düzenlenmemiş

olması gibi nedenler akla gelebilir. Sorunun ortalama değeri göz önünde bulundurulursa ankette düşük bir değere sahip olduğundan söz edilebilir.

“ İl dışına çıktığım bütün seyahatlerde “Şehzadeler Şehri” olan ilimi tanıtmaya gereksinimi duyarım.” maddesine öğrencilerin yüzde 32, 17’si her zaman, yüzde 45, 21’i bazen, yüzde 23, 04’ ü hiçbir zaman yanıtını vermişlerdir. Bu sorudaki yüzde 45, 21 oranında verilen bazen cevabı, dikkat çekicidir. Öğrenciler tarafından verilen bu cevapla ilgili olarak; öğrenciler tarafından Manisa ilinin “Şehzadeler Şehri” olarak bilinmemesi, Sosyal Bilgiler öğretmeninin Manisa’nın bu yönünü vurgulamamış olması, öğrencilerin Manisa şehir merkezine, zorunlu olmadıkça gitmemeleri, Manisa şehir merkezine gitseler dahi, zorunlu işlerini gördükten sonra hemen geri dönmeleri, gezme ve görme fırsatı bulamamaları, Sosyal Bilgiler ders kitabı ve ders notlarında böyle bir bilginin yer almaması gibi nedenler olabilir.

Buna ilave olarak, hiçbir zaman yanıtını veren öğrencilerle ilgili olarak; bu öğrenciler açısından Manisa’nın “Şehzadeler Şehri” olarak nitelendirilmesinin hiçbir anlamı olmaması, bu öğrencilerin Manisa’ya şimdiye kadar hiç gitmemiş olmaları, Sosyal Bilgiler öğretmeninin bu nitelendirmeyi öğrencilere öğretmemiş olması, Sosyal bilgiler kitabında bu bilgiye yer verilmemesi gibi nedenlerden dolayı kaynaklanabilir. Sorunun ortalama değerinin gayet düşük bir değer aldığı göze çarpmaktadır. Bu sonuç öğrencilerin kendi illerinin tarihteki önemi hakkında çok fazla bilgi sahibi olmadıkları şeklinde yorumlanabilir.

“Sosyal Bilgiler dersinde Kurtuluş Savaşı’nın kazanılmasını sağlayan Kuva-i Milliye hareketini dedelerimin başlattığını bilmek bana ayrı bir mutluluk vermektedir.” maddesine 8. sınıf öğrencileri tarafından yüzde 68,69’u her zaman, yüzde 25,21’i bazen, yüzde 6,52’si hiçbir zaman yanıtını vermişlerdir. Bu soruyla ilgili olarak, sorunun duyuşsal açıdan öğrenciler tarafından hedefine ulaştığı söylenebilir. Her zaman yanıtını veren öğrenciler açısından, bu sonuçlar, ders öğretmeninin bu konu üzerinde daha etkili durmuş olması, Sosyal Bilgiler ders kitabında bu konuya tam anlamıyla yer verilmemesi, öğrencilerin bazılarının dedelerinin gerçekten de bu kongreler zamanında yörede bulunmuş olması, ders öğretmeninin konuyu özellikle yörede geçmesinden dolayı isim belirterek ve dramatize ederek anlatmış olması, bu görüşlere yön vermiş olabilir.

Bazen ve hiçbir zaman yanıtlarını veren öğrenciler ise, bu soruya karşı çok da alaka kurmamaları, Kuva-i Milliye hareketi ve öneminin onlar için bir şey ifade etmiyor olması, bu öğrencilerin doğum yerleri ve kökenlerinin Ege Bölgesi olmaması ve kendi dedelerini olayın dışında tutma düşünceleri gibi nedenlerden kaynaklanmış olabilir. Sorunun ortalama değerinin, diğer sorulara göre gayet yüksek olması dikkat çekmektedir. Bu sonuç öğrencilerin milliyetçilik duygularının geliştiğine ve dedelerinin yaptıklarından gurur duydukları sonucuna yorulabilir.

“Alaşehir – Balıkesir Kongrelerinin bölgemizde toplanıp Kurtuluş Savaşı’nın temelini atması beni gururlandırır.” maddesine öğrencilerin yüzde 60,86’sı her zaman, yüzde 26,08’i bazen, 13, 47’si hiçbir zaman yanıtını vermişlerdir. Bu soru içinde duyuşsal açıdan hedefine ulaştığı söylenebilir. Bazen ve hiçbir zaman yanıtını veren öğrenciler açısından; bu öğrenciler için Alaşehir – Balıkesir Kongrelerinin bir anlam ifade etmiyor olması, bu öğrencilerin dersine giren Sosyal Bilgiler öğretmeninin konuyu kısaca geçmesi, bu yanıtı veren öğrencilerin Ege Bölgesinde doğmamış olmaları, gibi nedenler düşünülebilir. Sorunun ortalama değeri göz önüne alındığında, anket ortalamasının biraz altında kaldığı söylenebilir. Bu değer öğrencilerin bu konu hakkında duyuşsal olarak yeterli bilgi sahibi olmamaları ile izah edilebilir.

“Bana vatanım ve milletimle ilgili sevgi ve saygı esaslarını öğreten Sosyal Bilgiler dersini çok severim.” maddesine öğrencilerin yüzde 73,47’si her zaman, yüzde 23,04’ü bazen, yüzde 3,91’i hiçbir zaman yanıtını vermişlerdir. Her zaman yanıtını veren öğrenciler açısından düşünüldüğünde bu yanıtı; Sosyal Bilgiler öğretmeninin vatan ve millet sevgisi üzerinde daha fazla durması, ailelerinde gördükleri vatan sevgisini ve saygı esaslarını kendilerinin de özümsemiş olmaları, Sosyal Bilgiler kitabındaki işleniş sırası, konu ile ilgili resimlerin etkili ve çocuğun anlamasına yardımcı olması, çevresinde gördüğü gazi, vatanperver insanları kendisine örnek alması nedeniyle bu yanıtı vermiş olabileceği düşünülebilir.

Bazen ve hiçbir zaman yanıtını veren öğrenciler ise, vatan ve millet ile ilgili kavramları yeterince öğrenememiş, öğretmenin anlatımı ve konu ile ilgili vurguları kendisini olumlu yönde etkilememiş, ailesinin ve çevresinin konu ile ilgilenmemesi, öğrenciye örnek olmaması gibi nedenlerden kaynaklanabilir. Ayrıca sorunun ortalama değerinin yüksek olduğu göze çarpmaktadır. Bu sonuç öğrencilerin vatan sevgilerinin duyuşsal anlamda gelişmiş olduğunu gösterir niteliktedir.

“Kurtuluş Savaşı tarihi ve esnasında yaşanan olayları öğrendikçe, vatanıma ve milletime duyduğum sevgi artar.” maddesine öğrencilerin yüzde 70,00’ i her zaman, yüzde 26,08’i bazen, yüzde 4,37’si hiçbir zaman yanıtını vermişlerdir. Bu soruda her zaman cevabını veren öğrencilerin duyuşsal anlamda hedeflere ulaştığı söylenebilir. Bu öğrencilerin derste Kurtuluş Savaşı ve esnasında geçen olayları iyi bir şekilde öğrendikleri, ailesi, çevresi ve kendi aralarında konuya ilişkin olumlu tepkiler aldıkları, bu öğrencilerin konuyu, resimlerden, slayt ve video gibi görsel materyaller vasıtasıyla öğrenmelerini destekledikleri söylenebilir.

Bazen ve hiçbir zaman yanıtını veren öğrencilerin yanıtlarının ise, derste konuyu dikkatle dinlememiş olabileceği, anlatımın görsel materyallerle desteklenmemiş olması, öğrencinin ailesinden ve çevresinden herhangi bir tepki alamamış olması, öğrencinin ders kitabından yeterli şekilde yararlanmamış olması, ders kitabındaki konuya ilişkin açıklamanın yeterli olmaması gibi nedenlerden kaynaklanabilir. Sorunun ortalama değeri anket ortalamasının üzerindedir. Bu sonuç, öğrencilerin vatan ve milletlerine karşı duydukları sevginin duyuşsal olarak gerçekleştiğine bir işaret olarak algılanabilir.

“Kurtuluş Savaşı’nda anaların ve ninelerin vatanımızın kurtulması ve zafer kazanmamız uğruna cepheye koşmaları beni duygulandırır.” maddesine öğrencilerin yüzde 68,26’ sı her zaman, yüzde 27,39’u bazen, yüzde 4,78’i hiçbir zaman yanıtını vermişlerdir. Bu sorununda genel anlamda duyuşsal hedeflere ulaştığı söylenebilir. Bazen ve hiçbir zaman veren öğrenciler açısından, Kurtuluş Savaşı derste anlatılırken, anlatımın görsel öğelere dayandırılmaması, bu nedenle konunun yeterince anlaşılabilmesi, ailesinde anne ve nine rollerini farklı bir şekilde algılayan olması, ailesi ve çevresince bu konuda olumlu veya olumsuz hiçbir bilgiye ve tepkiye ulaşamaması, anne ve ninelerin Kurtuluş Savaşı’nda sergilemiş oldukları bu davranışın öğrenci için bir anlam ifade etmemesi gibi nedenler düşünülebilir. Bu sorununda ortalaması yüksektir. Öğrencilerin duyuşsal olarak vatan ve millet sevgisi bu soruda da görülmektedir.

“Kurtuluş Savaşı ve esnasındaki cephe savaşlarını gösteren bir filme rastladığımda başından ayrılamaz, mutlaka sonuna kadar izlerim.” maddesine öğrencilerin yüzde 48,26’sı her zaman, yüzde 42,60’ı bazen, yüzde 9,56’sı hiçbir zaman yanıtını vermişlerdir. Burada bazen yanıtını dikkat çekmektedir. Bununla ilgili birçok unsur meydana gelmiş olabilir. Bu öğrenciler; sinema veya film izlemekten

hoşlanmıyor, Kurtuluş Savaşı veya herhangi bir savaş onlar için bir şey ifade etmiyor, gösterimde olan filmleri kalitesiz buluyor, Kurtuluş Savaşı'nı ve bizler için bu savaşın ne anlama geldiğini bilmiyor, ders kitabında dikkatini çeken resimler ve görsel öğeler yer almamış olabilir.

Çevresinden örnek alacak birini(istiklal savaşı gazisi, Kore gazisi, vs.) görmüyor, milli bayramlar da dahil evlerine hiç gazete girmiyor, tarih kitapları ve romanları okumamış ve bu alışkanlığı kazanmamış olması muhtemeldir. Bu soruda yer alan ortalama değer anket ortalamasına göre düşüktür. Bu değer özellikle gençlerimizin TV izleme alışkanlıklarının değişim gösterdiği şeklinde yorumlanabilir.

“İstiklal Marşı'nı her söylediğimde duygularım artar, heyecanlanırım.” maddesine öğrencilerin yüzde 62,17'si her zaman, yüzde 32,17'si bazen, yüzde 6,08'i hiçbir zaman yanıtını vermişlerdir. Bazem ve hiçbir zaman yanıtını veren öğrencilerin; şarkı ve marş söylemekten hoşlanmamaları, İstiklal Marşı'nın anlamını bilmemeleri, İstiklal Marşı'nın dizelerini bilmemeleri, İstiklal Marşı'nın yazılma gerekçesi hakkında bir fikirlerinin olmaması, çevrelerinden aldıkları olumsuz tepkiler, ailesinin bu konuyla ilgili olarak kendisiyle ilgilenmemesi gibi nedenlerden ileri geliyor olabilir. Sorunun aritmetik ortalama değerlerinde, sorunun anket ortalamasının üzerinde sonuçlandığı görülmektedir. Bu sonuç sekizinci sınıf öğrencilerinde İstiklal Marşı bilincinin gelişmiş olduğu şeklinde yorumlanabilir.

“Ulu önder Atatürk'ün sözlerini her duyduğumda dikkatli olarak dinler ve anlamaya çalışırım.” maddesine öğrencilerin yüzde 71,73'ü her zaman, yüzde 25,65'i bazem, yüzde 3,04'ü hiçbir zaman yanıtını vermişlerdir. Bu madde içinde duyuşsal hedeflere ulaştığı söylenebilir. Her zaman yanıtını veren öğrenciler, derste konuyu çok iyi anlamış, öğretimde öğretmen tarafından görsel ve işitsel materyaller kullanılmış, derste konuyu öğrencilerle paylaşarak anlatmış, aileleri tarafından olumlu telkinlerle yetiştirilmiş, TV' de Atatürk ile ilgili programlar izlemiş, Atatürk ile ilgili süreli yayınlar veya kitaplar okumuş olabilir. Bu öğrencilerde güzel bir Atatürk sevgisinin geliştiği söylenebilir. Soru ortalama değeri, anket ortalamasının oldukça üzerindedir. Öğrencilerin ulu önder Atatürk'e karşı saygı ve hayranlıklarını ifade eder bir sonuç olarak yorumlanabilir.

“Kurtuluş Savaşı'nda yaşananları duymak beni atalarım karşı duyarlı olmaya yönelir.” maddesine öğrencilerin yüzde 63,47'si her zaman, yüzde 32,17'si bazem ve

yüzde 4,78'i hiçbir zaman yanıtını vermişlerdir. Bu maddenin duyuşsal hedefler açısından hedefe ulaştığı söylenebilir. Bazen ve hiçbir zaman yanıtını veren öğrenciler; Sosyal Bilgiler dersinde Türk milletinin yaşadıkları ve geçirdiği günleri tam anlamıyla anlamamış, Türk Milletinin geçmişte yaşamak zorunda olduğu zor koşulların yalnızca düz anlatımla anlatılması sonucu çocuğun gerçek manada bu zorlukları düşünememesi, Sosyal Bilgiler dersinde örnek olay, dramatizasyon, gibi yöntemler veya resim, harita, video filmi, gibi görsel materyallerden yararlanılmaması, öğrencinin ailesinden olumlu yada olumsuz anlamda bir tepki almaması gibi nedenler bu yanıtları vermelerini sağlamış olabilir. Soru ortalama değeri, anket ortalamasının üzerindedir. Atalarının Kurtuluş Savaşı yıllarında yaşadıkları, öğrencilerde; güçlükleri yenme, zor durumlarda milletçe kenetlenme gibi birlik ve beraberlik duygularının geliştiğinin bir göstergesi olarak yorumlanabilir.

“Sokakta gezerken yere atılmış bir çöp, dağıtılmış bir çöp bidonu görsem, çevreye karşı daha duyarlı olmamız gerektiğini düşünürüm.” maddesini öğrencilerin yüzde 62,6'sı her zaman, yüzde 34,78'i bazen, yüzde 3,04'ü ise hiçbir zaman yanıtını vermişlerdir. Öğrencilerin vermiş oldukları her zaman yanıtına göre, öğrencilerin çevreyi temiz tutma duyguları gelişmiştir denilebilir. Bazen ve hiçbir zaman yanıtını veren öğrenciler; çevreyi temiz tutma bu öğrenciler bir şey ifade etmiyor, çevreyi temiz tutma bilincini kazanmamış, ailesi tarafından bu bilinç kazandırılmamış, çevreyi temiz tutmanın anlamını bilmiyor, Sosyal Bilgiler ve Hayat Bilgisi derslerinde çevre temizliği bilincini oluşturma konularının ders öğretmeni tarafından yalnızca düz anlatım yöntemiyle geçilmesi ve öğretmenin hiçbir somut örnek vermemesi ve öğrencileri yönlendirmemesi gibi nedenler gerçekleşmiş olabilir. Soru ortalama değeri, anket ortalamasının üzerindedir. Bu da öğrencilerin çevre temizlik bilincinin gelişmekte olduğu şeklinde yorumlanabilir.

“Çevremde erozyondan etkilenmiş yerleri gördüğümde doğayı koruma bilincim artar.”maddesine öğrencilerin yüzde 57,82'si her zaman, yüzde 36,95'i bazen, yüzde 5,65'i hiçbir zaman yanıtını vermişlerdir. Burada sonuçlar incelendiği zaman öğrencilerin büyük çoğunluğunun doğayı koruma bilincinin geliştiği söylenebilir. Doğanın en büyük düşmanlarından biri olan erozyona karşı bilinçli olmaları verdikleri her zaman yanıtı bu görüşü desteklemektedir. Bazen veya hiçbir zaman yanıtını vermiş öğrenciler ise; erozyonun manasını bilmiyor, doğada herhangi bir yeri erozyondan

etkilenmiş olarak görmek onlar için bir anlam ifade etmiyor, erozyonun anlamını biliyor ancak görsel olarak nasıl olduğunu bilmiyor, erozyondan etkilenmiş bir alanla ilgili ne yapması gerektiğini bilmiyor, ailesi tarafından bu konuda herhangi bir telkinle karşılaşmamış, yaşadığı çevrenin tamamen ova içerisinde kalıyor olması gibi nedenlerden kaynaklanıyor olabilir. Soru ortalama değeri, anket ortalamasının üzerinde çıkmıştır. Bu sonuç öğrencilerde doğayı koruma bilincinin artmakta olduğu şeklinde yorumlanabilir.

“Sınıfa ilk girdiğimde sınıfın tozlu olması ve çöplerin ortada bulunması beni hep utandırmıştır.” maddesine öğrencilerin yüzde 60,86’sı her zaman, öğrencilerin yüzde 28,69’u bazen, öğrencilerin yüzde 10,86’sı ise hiçbir zaman yanıtını vermişlerdir. Buradan öğrencilerin büyük çoğunluğunun kapalı alandaki temizlik anlayışını kazandığı söylenebilir. Bazen ve hiçbir zaman yanıtını veren öğrencilerin; Sosyal bilgiler dersinde kapalı alanları temiz tutma bilincini gerekli şekilde öğrenmemesi, kapalı alanı temiz tutmayı umursamaması, temizliği hep başkalarından beklemesi, ailesi tarafından böyle bir davranışın kendisine kazandırılmaması, çevresinden böyle bir davranışı kazanmaya dair herhangi bir tepki görmemesi, Sosyal Bilgiler dersinde öğretimin yalnızca düz anlatım yoluyla yapılması ve herhangi bir uygulama yoluna gidilmemesi gibi nedenlerden kaynaklanıyor olabilir. Ayrıca soruda ortalama değer, sınıf ortalama değerlerindedir. Bu sonuç öğrencilerin ortak kullanım alanlarında daha çok kendi sorumluluk değerlerine sahip oldukları şeklinde yorumlanabilir. Zira ortamın uygunsuz olması, kendi ihlal etmediği sürece, öğrencide bir rahatsızlık oluşturmamaktadır.

“ Yerde gördüğüm çöpleri alırken, bir – iki arkadaşımı da buna teşvik etme gereksinimi duyarım.” maddesine öğrencilerin yüzde 50,43’ü her zaman, yüzde 37,87’si bazen, yüzde 12,17’si hiçbir zaman yanıtını vermişlerdir. Diğer maddelerle kıyaslandığında bu maddedeki her zaman yanıtı düşük değerdedir. Bunun nedeni olarak; öğrencilerin birbirlerine olumlu yada olumsuz yönleriyle karışmak istememeleri, sınıf içerisindeki çöplerden herhangi bir rahatsızlık duymamaları, aileleri tarafından bu bilinci kazanmamış olmaları, yerdeki çöpleri almaya karşı kendini sorumlu hissetmemesi, Sosyal Bilgiler dersinde öğrendiklerini pratik olarak uygulamaması gibi nedenlerden kaynaklanıyor olabilir. Soru ortalama değeri, anket ortalamasının altındadır. Bir önceki soruda da olduğu gibi öğrencilerin kendilerine ait sorumluluk

bilincinin geliştiği, ancak toplumu ilgilendiren sorumluluk duygularının gelişmekte olduğu şeklinde yorumlanabilir.

“Bir yerde deprem olduğunu duyduğumda orada olmayı ve o insanlara yardım etmeyi düşünürüm.” maddesine öğrencilerin yüzde 72,29’u her zaman, yüzde 24,24’ü bazen, yüzde 3,46’sı hiçbir zaman yanıtını vermişlerdir. Bu yanıtlar öğrencilerin deprem bilincini kanıtlar seviyededir. Özellikle ülkemizin son yıllarda içerisinde bulunduğu depremler ve özellikle de görsel medya tarafından yapılan olumlu telkinler, öğrencilerin depremlere karşı duyarlılıklarını geliştirdiği, muhtaç durumda olan insanlara karşı yardım etme duygusu kazandığı söylenebilir. Öğrenciler içinde bir deprem felaketini yaşıyan ya da bu felaketi yaşıyanları gören öğrencilerin bu konuya karşı daha duyarlı oldukları söylenebilir.

Olumsuz anlamda tepki veren öğrencilerin; şimdiye kadar böyle bir felakete karşılaşmadıkları için duyarlılığı düşünmedikleri, depremin yalnızca adından bile aşırı şekilde korktukları, böyle bir felaket karşısında ne yapacaklarına dair herhangi bir fikirlerinin olmaması gibi nedenlerden kaynaklanıyor olabilir. Soru ortalama değerinin, anket ortalama değerinden yüksekte olduğu görülmektedir. Özellikle son yıllarda ülkemizde deprem bilinci konusunda daha bilimsel ve çokça yayının yapılmış olması bu madde de karşımıza çıkmaktadır. Öğrencilerin deprem bilinci konusunda duyarlı oldukları söylenebilir.

“Okulda veya çevredeki herhangi bir kuruluştta deprem ile ilgili bir organizasyon veya bir tatbikat olsa seve seve katılırım” maddesine öğrencilerin yüzde 64,06’sı her zaman, yüzde 29,43’ü bazen, yüzde 6,49’u hiçbir zaman yanıtını vermişlerdir. Bu maddeden öğrencilerin depreme karşı duyarlı oldukları tekrar söylenebilir. Bazen ve hiçbir zaman veren öğrenciler ise; depremden aşırı bir şekilde korkuyor, deprem koşullarında ve depremden önce hazırlık konusunda ne yapması gerektiğini bilmiyor, herhangi bir organizasyon veya tatbikata katılmaktan hoşlanmıyor, Sosyal Bilgiler dersinde depremde ve deprem öncesi yapılması gerekenler hakkında bir bilinç oluşmamış, ailesi tarafından ne yapması gerektiği kendisine telkin edilmemiş, okulu tarafından şimdiye kadar hiç deprem tatbikatı yapılmamış, olabilir. Soru ortalamaları, anket ortalamasının üzerinde gerçekleşmiştir. Bu sonuç öğrencilerde deprem bilincinin gelişmekte olduğuna bir işarettir. Ayrıca genellikle okullarda yapılan sivil savunma tatbikatlarında öğrencilerin bu konuda bilgi sahibi oldukları düşünülebilir.

“Gönüllü olarak Sivil Savunma Kurslarına katılmak isterim.” maddesine öğrencilerin yüzde 41,12’si her zaman, yüzde 48,05’i bazen, yüzde 10,82’si ise hiçbir zaman yanıtını vermişlerdir. Yanıtlara incelendiğinde bazen yanıtının daha fazla olduğu görülecektir. Bu yanıtla ilgili olarak; öğrencilerin Sivil Savunma’ nın anlamını bilmedikleri, Sivil Savunma ile ilgili gerekli bilgileri Sosyal Bilgiler dersinde kazanmadıkları, gönüllü olarak sağlayacakları katılımın derslerine engel olacağı düşüncesi, Sivil Savunma’ nın kendilerine zor olarak görünmesi, Sivil Savunma konusunda işi başkalarına bırakma isteği, özellikle kız öğrencilerin bu tür kursları kendilerine uzak görmeleri, aileleri tarafından böyle bir etkinliğe katılmalarına izin verilmeyeceği düşüncesi, söylenebilir. Soru ortalaması, anket ortalamasının oldukça altında çıkmıştır. Bu sonuç öğrencilerin Sivil Savunma konusundaki duyuşsal açıdan duyarlılığın tam anlamıyla gelişmediği şeklinde yorumlanabilir.

“Depremle ilgili her türlü söylentiye inanırım.” maddesine öğrencilerin yüzde 70,12’si her zaman, yüzde 20,86’sı bazen, yüzde 9,09’u hiçbir zaman yanıtını vermişlerdir. Bu yanıtlarla öğrencilerdeki deprem hassasiyetinin gelişmiş olduğu tekrar göze çarpmaktadır. Ancak bu maddedeki yanıtlar, öğrencilerin çevredeki her türlü söylentiye inandıkları gerçeğini ortaya koymaktadır. Sosyal Bilgiler programındaki ve istendik olan hedef her türlü söylentiye inanmak değil, yetkililer tarafından yapılan açıklamalara inanmak gerektiği yönündedir. Bu nedenle öğrencilerin özellikle çevrenin telkinlerine uyararak yanlış bir davranış kazandıkları söylenebilir. Ayrıca Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenleri tarafından yapılan öğretim yeterli olmayabilir, yapılan öğretim örneklerle, görsel araçlarla ve öğrenci merkezli öğretim etkinlikleriyle desteklenmemiş olabilir.

Ayrıca öğrenciler bu davranışı kazanırken özellikle ailesi ve çevresi tarafından yanlış yönlendirilmesi bu yanıtlarına bir açıklık getirmiş olabilir. Bu yanıt, öğrenciler üzerinde okulun önemli bir yeri olmasına karşın, ailenin ve çevrenin de öğrenci üzerindeki etkisinin hiç de az olmadığını kanıtlamıştır. Soru ortalaması, anket ortalamasının oldukça üzerinde gerçekleşmiştir. Bu soruda da öğrencilerin deprem duyarlılıkları göze çarpmaktadır. Ancak asıl dikkat edilmesi gereken nokta, öğrencilerin yalnızca yetkili mercilere itibar etmelerinin gerekliliğidir.

“İnsan Hakları ve demokrasi kavramı bana daima özgür olduğumu hissettirir.” maddesine öğrencilerin yüzde 58,44’ü her zaman, yüzde 36,36’sı bazen, yüzde 5,19’u

hiçbir zaman yanıtını vermişlerdir. Bazen ve hiçbir zaman yanıtını veren öğrenciler; özellikle aileleri ve çevresi tarafından, tam anlamıyla büyümüş, özgür bir birey olarak görmemeleri, aileleri içinde söz haklarının olmaması, kendi kişiliklerini ve kimliklerini bulamamış olmaları, gibi nedenlerden kaynaklanıyor olabilir. Bu soruda ortalama değer, anket ortalamasının üzerindedir. Buradan İnsan Hakları kavramının öğrencilere özgürlüğü hissettirdiği şeklinde bir yorum yapılabilir.

“Başkalarına zarar verme düşüncesi beni rahatsız eder.” maddesine öğrenciler, yüzde 64,93 ile her zaman, yüzde 25,97 ile bazen, yüzde 9,09 ile hiçbir zaman olarak yanıtlamışlardır. Bu maddenin duyuşsal açıdan hedeflerine ulaştığı söylenebilir. Her zaman yanıtını veren öğrenciler; Sosyal Bilgiler öğretmeninin derste anlatmış olduğu başkalarının haklarına saygı ve demokrasi kavramı konusunu çok iyi anladıkları, derste öğrendikleri bu konuyu ister öğretmenlerinin gözetimi altında isterse ailelerinin gözetimi altında uygulamaya koydukları, yaşadıkları çevrenin de kişilik haklarına saygılı davrandıkları, örnek aldıkları tüm öğretmenlerinin ve büyüklerinin kişilik haklarına saygı gösterdikleri, söylenebilir.

Bazen ve hiçbir zaman yanıtını veren öğrencilerin ise; kendi kişisel haklarına ister okul, ister aile ve isterse de çevre olsun saygı gösterilmiyor olması, başkalarının kişilik haklarının onları ilgilendirmiyor olması, örnek aldıkları büyüklerinin kişisel haklara saygı göstermeyen kişiler olması, gibi düşüncelerinin olması muhtemeldir. Bu soruda ortalama değer, anket ortalamalarından yüksek çıkmıştır. Bu sonuç, öğrencilerin “başkalarının haklarına saygı duyma” bilinçlerinin gelişmekte olduğu şeklinde yorumlanabilir.

“Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumanın en önemli vatandaşlık görevi olduğunu düşünürüm.” maddesine 8. sınıf öğrencileri; yüzde 68,39 her zaman, yüzde 26,4 bazen, yüzde 5,19 hiçbir zaman şeklinde yanıtlamışlardır. Bu madde için duyuşsal hedeflere ulaştığı söylenebilir. Bazen ve hiçbir zaman yanıtını veren öğrenciler; cumhuriyet ve demokrasi kavramını tam anlamıyla bilmiyor, Sosyal Bilgiler öğretmeninden gerekli bilgi ve davranışı kazanamamış, Sosyal Bilgiler ders kitabında cumhuriyet ve demokrasi kavramı ilgi çekici bir şekilde verilmemiş, ailesinde cumhuriyet ve demokrasi adına herhangi bir tepki görmemiş ve de özellikle demokrasi anlamında olumsuz tepkiler görmüş, arkadaş çevresi ve yakın çevresinde cumhuriyet ve demokrasi ile ilgili olarak olumlu veya olumsuz bir tepki almamış olabilir.

Her zaman yanıtını veren öğrenciler ise, Sosyal Bilgiler öğretmeni tarafından görsel ve işitsel eğitim etkinlikleriyle, öğrenci merkezli bir öğretim metodu uygulanmış, ailesi tarafından cumhuriyet ve demokrasi kavramıyla ilgili olumlu görüşler ve tepkiler almış, görsel medya ve süreli yayınlarda cumhuriyet ve demokrasi kavramını içeren haber ve programları izlemiş olabilir. Sorunun ortalama değerinin anket ortalamasından yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuç öğrencilerin Cumhuriyet ve demokrasiyi yaşama ve koruma bilinçlerinin duyuşsal açıdan geliştiği şeklinde yorumlanabilir.

“Yapılacak olan bir seçimde en önemli görev gidip oy kullanmaktır.” maddesine öğrencilerin yüzde 69,26’sı her zaman, yüzde 22,51’i bazen, yüzde 8,22’si ise hiçbir yanıtını vermişlerdir. Seçme ve seçilme hakkı, demokrasi kavramı ile ilgili olarak bu maddenin duyuşsal hedefine ulaştığı söylenebilir. Her zaman yanıtını veren öğrenciler, öğretmenleri tarafından demokrasi ve seçme-seçilme hakkı konusunda duyuşsal açıdan iyi yetiştirildikleri, öğretmenlerinin dersi tepegöz, slayt gibi görsel materyallerle anlatmış olabileceği, öğretim yöntemi olarak düz anlatım yöntemi kullanmamış olabileceği, aileleri tarafından örnek bir demokratik yaşam sergileniyor olabileceği, çevresinin de demokratik hayata saygılı bir şekilde yaşıyor olabileceği, yazılı basın ve görsel medyadan demokrasi ve seçme-seçilme hakkında ayrıca bilgi almış olabileceği, öğretmenlerinin ve örnek aldığı kişilerin demokratik hayatı tam anlamıyla yaşıyor olabilecekleri düşünülebilir. Soru ortalama değeri, anket ortalama değerinin oldukça üzerindedir. Bu sonuç, öğrencilerin seçmenlik bilinçlerinin gelişmekte olduğu şeklinde yorumlanabilir.

“Sınıf başkanının seçiminde tercihim, başkanın seçimle iş başına gelmesidir.” maddesine öğrencilerin yüzde 73,16’sı her zaman, yüzde 15,58’i bazen, yüzde 11,25’i hiçbir zaman yanıtını vermişlerdir. Burada seçme ve seçilme hakkı, demokratik hayat konusunda bu madde için duyuşsal hedeflerin amacına ulaştığı söylenebilir. Bazen ve hiçbir zaman yanıtını veren öğrenciler için; Sosyal Bilgiler öğretmenleri tarafından öğretilen demokrasi ve seçme-seçilme hakkı konusunda yeterli derecede yararlanamadıkları, öğretmenleri tarafından sınıf içinde ve okulda uygulama yapılmadığı, öğretmenlerinin ve örnek aldığı kişilerin bu konuda yetersiz olmaları, aile içerisinde demokratik bir ortamın olmaması, yaşadığı çevrede demokratik bir ortamın olmaması, kendisine birey olarak değer verilmemesi gibi nedenlerden kaynaklanıyor

olabilir. Sorunun ortalama değeri, anket ortalamasının üzerindedir. Bu sonuç öğrencilerin seçme ve seçilme bilinçlerinin duyusal olarak geliştiğine işarettir.

“Demokrasiyi ve demokratik hayatı yaşayarak öğrendim.” maddesine öğrencilerin yüzde 54,97’si her zaman, yüzde 31,6’sı bazen, yüzde 13,41’i hiçbir zaman yanıtını vermişlerdir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta, demokrasiyi ve demokratik hayatı öğrenmede öğrencinin tüm payı kendine çıkarmış olmasıdır. Burada öğrenci demokrasi ve demokratik hayatı öğrenmede okulun, öğretmenlerinin ve de ailesinin rolünü atlamamalıydı. Hayatın bazı kademelerine bakıldığı zaman demokratik hayatın tam anlamıyla yaşanılmadığı gözlemlendiği için öğrencilerin yanıtları daha manidardır. Yine burada asıl sevindirici olan nokta öğrencilerin demokrasiyi ve demokratik hayatı yaşayabildiklerine dair olan görüşleridir. Sorunun ortalama değeri, anket ortalaması seviyesindedir. Bu öğrencilerin demokratik bir hayat yaşamakta oldukları şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca demokratik hayatı öğrenmelerinde öğretmenlerinin etkisini de yadsımamak gerekir.

“Sosyal Bilgiler öğretmenimin bana güvenmesi ve cesaretlendirmesiyle ülkem için iyi bir vatandaş olacağıma inanırım.” maddesine öğrencilerin yüzde 62,33’ ü her zaman, yüzde 31,16’sı bazen, yüzde 6,49’u hiçbir zaman yanıtını vermişlerdir. Burada verilen cevaplara dayanılarak öğrencilerin öğretmenleri tarafından sık sık cesaretlendirmesi ve güven hissi vermesi söz konusudur. Bu unsurlar da öğrenciler tarafından öğretmenlerinin sevilmesine yol açmaktadır. Daha güzeli, öğretmenlerinin cesaretlendirmesiyle geleceklerine dair olumlu anlamda bir beklenti kazanmış olmalarıdır. Şurası bilinen bir gerçektir ki, öğretmeni sevilen ders, daha çok sevilen ve anlaşılabilir derstir. Sorunun aritmetik ortalama değeri, anket ortalamasının üzerindedir. Bu sonuç öğrencilerin ileride iyi bir vatandaş olmaları konusunda Sosyal Bilgiler öğretmenlerine güvendikleri söylenebilir.

“Öğretmenimin yardımıyla ülkemizin sosyal yapısı hakkında bilgi sahibi olurum.” maddesine öğrencilerin yüzde 57,14’ü her zaman, yüzde 35,06’sı bazen, yüzde 7,79’u ise hiçbir zaman yanıtını vermişlerdir. Burada esas önemli olan öğretmenin toplumun sosyal yapısını nasıl algıladığı ve bunu nasıl yansıttığıdır. Verilen yanıtlara göre Sosyal bilgiler öğretmenlerinin genellikle bunu iyi bir şekilde yansıttıkları söylenebilir. Soru ortalama değeri, anket ortalamasının üzerindedir. Bu, öğrencilere, Sosyal Bilgiler dersi öğretmenlerinin iyi bir rehber oldukları şeklinde yorumlanabilir.

“Öğretmenlerimin davranışlarının bana ve arkadaşlarıma karşı iyi olması, beni ileride iyi bir kişilik kazanmam konusunda umutlandırır.” maddesine öğrencilerin yüzde 58,87’si her zaman, yüzde 30,3’ü bazen, yüzde 10,82’si hiçbir zaman yanıtlarını vermişlerdir. Bu maddeye dayanarak Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin çoğunluğunun davranışlarının öğrencilere karşı iyi olduğu söylenebilir. Öğretmenin davranışlarının öğrencilerine iyi olması, öğrencilerin gelecekte iyi bir kişilik kazanmaları hususunda yardımcı olacaktır. Sorunun ortalama değeri, anket ortalaması seviyesinde çıkmıştır. Bu sonuçtan öğrencilerin ileride iyi bir kişilik kazanmaları konusunda öğretmenlerine güvendikleri, ancak farklı yardımlar almaları gerektiğini düşündükleri şeklinde yorumlanabilir.

“Öğretmenin güncel olaylara yer vermesi hoşuma gider.” maddesine öğrencilerin yüzde 55,41’i her zaman, yüzde 35,06’sı bazen, yüzde 9,52’si hiçbir zaman yanıtını vermişlerdir. Buradan öğrencilerin büyük çoğunluğunun, öğretmen tarafından dersle ilgili güncel olaylara yer verilmesini istedikleri sonucu çıkarılabilir. Ders içerisinde güncel olaylara yer verilmesi çocuğun derste ve hayatta gelişimi için çok önemlidir. Ayrıca ders içerisinde her öğrenciye güncel olayların takibi için görevler verilmesi, çocuğun yazılı ve görsel basına olan ilgisini arttırmış olacaktır. Bu ilgi çocuğun kişilik ve sosyal gelişimi açısından büyük önem taşımaktadır. Sorunun ortalama değeri anket ortalaması seviyelerindedir. Öğrencilerin büyük bir kısmının güncel olaylara yer verdiği, ancak önemli bir bölümünün güncel olaylar kadar müzik, magazin ve dizi gibi olgulara da önem verdikleri görülmektedir. Bu öğrencilerin genel olarak değişen TV izleme alışkanlığıyla izah edilebilir..

“Öğretmenimin dersteki tutumları, bu dersi sevmemi sağlar.” maddesine öğrencilerin yüzde 59,3’ü her zaman, yüzde 29,87’si bazen, yüzde 10,82’si hiçbir zaman yanıtını vermişlerdir. Bu soruda Sosyal Bilgiler öğretmeninin derste olumlu tutumlar sergileyip sergilemediği incelenmeye çalışılmıştır. Yüzdeler gösteriyor ki, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin ders içindeki tutumlarının olumlu olduğu söylenebilir. Dersteki tutumların öğrencinin derse karşı olan ilgisini arttırdığı bilinen bir gerçektir. Soru ortalaması, anket ortalaması seviyesinde gerçekleşmiştir. Bu sonuçtan, dersi sevmeye öğretmenin önemli bir faktör olduğu yorumu çıkarılabilir.

“Öğretmenimin derse materyallerle gelmesi, dersi daha iyi anlamamı sağlar.” maddesine öğrencilerin yüzde 62,77’si her zaman, yüzde 28,57’si bazen, yüzde 8,65’i

hiçbir zaman yanıtını vermişlerdir. Bu maddeye göre öğrencilerin derste materyal kullanmayı benimsedikleri ve Sosyal Bilgiler dersini materyal olamadan düşünemedikleri anlaşılabilir. Sosyal Bilgiler dersinde konuya uygun materyal kullanmanın gerekliliği tartışılmaz bir gerçektir. Burada bazen ve hiçbir zaman yanıtlarıyla görüş bildiren öğrenciler açısından; okullarında yeterince materyale sahip olmadıkları, olan materyalleri öğretmenlerinin yeterince kullanmadığı, öğretmenlerinin mevcut materyallerin kullanımını bilmedikleri, bazı materyallerin öğretim aracından çok büro gereci olarak kullanıldığı, bu materyallerin kullanımına uygun sınıf ve yardımcı gereçlerin genellikle bulunmadığı sonucuna ulaşılabilir. Sorunun aritmetik ortalaması, anket ortalamasının üzerindedir. Bu, öğrencilerin derste kullanılan materyaller hakkında olumlu düşündüklerinin bir göstergesidir.

“Sosyal Bilgiler dersinde materyalleri bizim kullanmamız, dersi daha iyi anlamamızı sağlar.” maddesine öğrencilerin yüzde 60,17’si her zaman, yüzde 29,009’u bazen, yüzde 10,82’si hiçbir zaman yanıtını vermişlerdir. Burada öğrencilerin derste, dersle ilgili materyalleri kullanmaktan hoşlandıkları söylenebilir. Öğretmenin ders içinde dersle ilgili materyalleri öğrencilerin de kullanmasını sağlamaları çocuğun öğrenme verimini etkilemesi açısından önemlidir. Yine bu maddede elde edilen verilere dayanılarak, öğrencilerin bir kısmının derste materyal kullanmadıkları, özellikle kullanılmayan materyaller arasında maddi değeri yüksek olanların ilk sırada yer aldığı, öğrencilere bu materyallerin nasıl kullanıldığının öğretilmemesi gibi sonuçlar çıkarılabilir. Soru ortalaması, anket ortalaması düzeyinde gerçekleşmiştir. Bu öğrencilerin derste materyalleri kullanmak isteğinin bir göstergesidir.

“Öğretmenim derste tepegöz kullandığında dersi daha iyi anlıyorum.” maddesine öğrencilerin yüzde 52,38’i her zaman, yüzde 35,06’sı bazen, yüzde 12,55’inin ise hiçbir zaman yanıtını verdikleri görülmektedir. Bu maddeden öğrencilerin derste tepegöz kullanılmasından hoşnut oldukları anlaşılmaktadır. Özellikle bazen ve hiçbir zaman yanıtını veren öğrenciler ise, derste tepegözü nadiren kullanıyor, derste tepegözü hiç kullanmıyor, okudukları okulda tepegöz bulunmuyor, tepegözün ışığından dolayı rahatsız oluyor, tepegözle de anlatılsa ne anlatıldığıyla ilgilenmiyor olabilir. Soru ortalaması, anket ortalaması seviyesindedir. Bu , derste tepegöz gibi eğitim materyalleriyle öğrencinin çalışmak isteğinin bir göstergesi şeklinde yorumlanabilir.

“Dersleri bazen biz anlatsak, dersler daha zevkli geçer.” maddesine öğrencilerin yüzde 56,27’si her zaman, yüzde 32,9’u bazen, yüzde 10,82’si hiçbir zaman yanıtını vermişlerdir. Buradan öğrencilerin büyük çoğunluğunun dersleri bazen kendilerinin anlatmaları durumunda dersin daha zevkli geçeceği görüşündedir. Buradan dersi devamlı surette kendilerinin anlatmaları gerektiğini düşünmedikleri anlaşılabilir. Bazen ve hiçbir zaman yanıtını veren öğrenciler; dersi genellikle geleneksel tarzda işlemeye alışmış olabilir, kendileri dersin bir kısmını da olsa, dersi anlatmak istemeyebilir, arkadaşları tarafından alay konusu olma yönünde kaygıları olabilir. Öğretmen, öğrencinin derste küme çalışması, tartışma, beyin fırtınası gibi yöntemlerle ders anlatmasını sağlarsa daha planlı ve programlı bir çalışma yapılmış olur. Bu sorunun ortalama değeri, anket ortalaması seviyelerindedir. Buradan öğrencilerin dersi sürekli olarak düz anlatım yöntemiyle dinlemek istemedikleri, sık sık farklı yöntemler kullanmak istedikleri anlaşılmaktadır.

“Çevremizdeki tarihi yerlere sık sık gezi düzenlense Sosyal Bilgiler dersinin daha eğlenceli geçeceğini düşünürüm.” maddesine öğrencilerin yüzde 60,17’si her zaman, yüzde 31,6’sı bazen, yüzde 8,22’si hiçbir zaman yanıtını vermişlerdir. Bu maddeden öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun çevredeki tarihi yerlere gezi düzenlenmesi istediği söylenebilir. Olumsuz yada çekimser yanıtlar veren öğrenciler ise, böyle bir yere hiç okul gezisi ile gitmemiş, öğretmenleri tarafından yapılan gezi önerisine izin verilmemiş, gittiği bir okul gezisinden olumsuz anılarla ayrılmış, okulla gidilen gezilerden hoşlanmıyor olabilir. Araştırma ve inceleme amacıyla yapılan okul gezilerinin öğrenciyi bilgi yönünden ve duygusal yönden olumlu olarak etkileyeceği aşikardır. Ancak günümüz sisteminde, böyle bir gezi için gereken bürokratik işlemlerin çokluğu, öğrencilerle gezide ilgilenilmesinin zorluğu, maddi giderlerin çokluğu gibi nedenlerden dolayı okul gezileri nadiren gerçekleştirilmektedir. Sorunun ortalama değeri anket ortalamasının üzerindedir. Öğrencilerin gezi düzenlenmek suretiyle dersin daha aktif ve daha eğlenceli geçeceği şeklinde düşündükleri söylenebilir.

“Demokrasi ve insan haklarına olan bağlılığı nedeniyle öğretmenimi hep örnek alırım.” maddesine öğrencilerin yüzde 53,24’ü her zaman, yüzde 31,6’sı bazen, yüzde 15,15’i ise hiçbir zaman yanıtını vermişlerdir. Buradan öğrencilerin büyük çoğunluğunun öğretmenlerini örnek aldıkları söylenebilir. Yine bu maddeye göre, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun insan hakları ve demokrasi

açısından örnek davranışlar sergiledikleri söylenebilir. Sorunun ortalama değeri, anket ortalamasının altındadır. Demokrasiyi yaşama konusunda öğretmenlerini devamlı olarak örnek aldıkları, ancak bu örneğin yeterli olmadığı yorumu yapılabilir.

“Sosyal Bilgiler dersinin düz anlatımı ve konuların sürekli tekrar edilmesi çok sıkıcı.” maddesine öğrencilerin yüzde 36,79’u her zaman, yüzde 43,72’si bazen, yüzde 19,48’i hiçbir zaman yanıtını vermişlerdir. Buradaki bazen şikkına verilen yanıt dikkat çekicidir. Buradan öğrencilerin bir kısmının konuların düz anlatımından ve konuların sürekli tekrar edilmesinden bir dereceye kadar memnun oldukları söylenebilir. Bu madde ile ilgili olarak öğrencilerin; yıllardır düz anlatım yöntemine alışmış, dersin sık sık tekrar edilmesinin kendileri açısından iyi olacağına inanıyor olmaları, dersi daha farklı hangi yöntemlerle nasıl işleneceğini bilmemelerinden kaynaklanabilir. Sorunun ortalama değeri, anket ortalamasının oldukça altındadır. Bu da klasikleşen düz anlatım yönteminin öğrenciler tarafından da kabul görmediği şeklinde yorumlanabilir.

“Sosyal Bilgiler dersinin dramatize edilerek anlatılması çok hoşuma gider.” maddesine öğrencilerin yüzde 50,21’i her zaman, yüzde 37,66’sı bazen, yüzde 12,12’si hiçbir zaman yanıtını vermişlerdir. Buradan öğrencilerin büyük çoğunluğunun dersin dramatize edilerek anlatılmasından hoşlandıkları söylenebilir. Bazen ve hiçbir zaman cevaplarında özellikle öğrencilerin dramatize yöntemini bilmemeleri etkili olmuş olabilir. Ayrıca uygulanmasının zorluğu ve uzun süre almasından dolayı öğretmenlerin bu yöntemi çok sık tercih etmemeleri bu yanıtlarda etkili olmuş olabilir. Sorunun ortalama değeri, anket ortalamasının altındadır. Bu öğrencilerin dramatize yöntemini tam olarak bilmedikleri veya derste kullanmadıkları şeklinde yorumlanabilir.

“Sosyal Bilgiler dersinde verilen ödevleri yapmak için araştırma yapmam gerekiyor.” maddesine öğrencilerin yüzde 55,41’i her zaman, yüzde 38,96’sı bazen, yüzde 5,62’si hiçbir zaman yanıtını vermişlerdir. Bu veriye göre Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğrencilerini ödevlerini hazırlarken araştırmaya sevk ettiği söylenebilir. Bazen ve hiçbir zaman şeklinde verilen yanıtlarda ise; öğrenciler ödev yapmıyor, ödevlerini diğer arkadaşlarının araştırmasından yapıyor, Sosyal Bilgiler dersinden sık sık araştırma ödevi verilmiyor, gibi nedenler ortaya çıkıyor olabilir. Sorunun ortalama değeri anket ortalamasının üzerindedir. Öğrencileri ödev yaparken araştırmaya yönlendirildiği şeklinde yorum yapılabilir.

“Öğretmenimin derslerde benimle daha çok ilgilenmesini istiyorum.” maddesine öğrencilerin yüzde 59,74’ü her zaman, yüzde 31,16’sı bazen, yüzde 9,06’sı hiçbir zaman yanıtını vermişlerdir. Bu maddeye göre öğrencilerin büyük çoğunluğunun öğretmenin kendileriyle daha çok ilgilenilmesini istedikleri ortaya çıkmıştır. Ayrıca öğrencilerin bir kısmının kendileriyle bazen ilgilenilmesini, bir kısmınınsa hiçbir zaman ilgilenilmesini istemedikleri belirtilmiştir. Bu yanıtlardan; Sosyal Bilgiler dersi öğretmeni kendileriyle çok ilgileniyor, ergenlik yaşlarının verdiği yalnızlık istemi gerekçesiyle istemiyor, derste öğretmenin kendisiyle ilgilenmesinin bir anlamı olmaması gibi sonuçlar çıkarılabilir. Sorunun ortalama değeri, anket ortalamasının üzerindedir. Bu da, öğrencilerin öğretmenin sevgi ve ilgisinin farkında oldukları ve bu şekilde davranılmasını istedikleri şeklinde yorumlanabilir.

“Evde alınan kararlarda, benim de fikrimin alınması gerektiğini düşünüyorum.” maddesine öğrencilerin yüzde 69,69’u her zaman, yüzde 23,8’i bazen, yüzde 6,49’u hiçbir zaman yanıtını vermişlerdir. Bu maddeden öğrencilerin önemli bir çoğunluğunun evde alınan kararlarda kendi fikirlerinin de sorulması gerektiğini savunmuşlardır. Bu maddede öğrencilerin; evde alınan kararlarda fikirlerinin sorulmaması, okulda sınıf içi alınan kararlarda söz hakkının olmaması, çevresinde gördüğü kişilerce değer görmemesi gibi nedenlerden dolayı bu yanıt verilmiş olabilir. Sorunun ortalaması, anket ortalamasına göre oldukça yüksektir. Buradan öğrencilerin, evde bir birey olarak görülmek istedikleri, alınan kararlarda söz sahibi olmak istedikleri söylenebilir.

“Çevrem ve ailemin haklarıma saygı göstermesini isterim.” maddesine öğrencilerin yüzde 61,42’si her zaman, yüzde 27,7’si bazen, yüzde 10,82’si hiçbir zaman yanıtlarını vermişlerdir. Buradan öğrencilerin önemli bir çoğunluğunun çevresinden ve ailesinden kendi kişisel haklarına saygı gösterilmesini istedikleri söylenebilir. Sorunun ortalama değeri, anket ortalamasının üzerindedir. Öğrencilerin bir birey olarak saygı görmek istedikleri şeklinde yorumlanabilir.

“Sosyal Bilgiler kitabının yazıları daha büyük olursa daha iyi anlarım.” maddesine öğrencilerin yüzde 42,42’si her zaman, yüzde 35,49’u bazen, yüzde 22,07’si hiçbir zaman yanıtlarını vermişlerdir. Bu veriden öğrencilerinin büyük çoğunluğunun ders kitabının yazılarının büyük olmasını istemedikleri, özellikle bazı kısımlarının yani vurgu gerektiren kısımlarının büyük olması gerektiğini düşündükleri söylenebilir.

Sorunun ortalaması, anket ortalaması yanında oldukça düşüktür. Bu da, kitap yazısının öğrenciler gözünde pek önemsenmediği şeklinde yorumlanabilir.

“Kitabımdaki resimler konu ile ilgiliyse dikkatimi çeker.” maddesine öğrencilerin yüzde 59,74’ü her zaman, yüzde 31,16’sı bazen, yüzde 9,09’u ise hiçbir zaman yanıtını vermişlerdir. Buradan ders kitabındaki resimlerin ilgi çekici olması gerektiği gerçeği bir kez daha kanıtlanmıştır. Ders kitaplarındaki resimler konu ile ilgili, konuyu en kısa ve en çarpıcı şekilde vurgulayacak yapıda olmalıdır. Bu görüşü öğrencilerin vermiş olduğu veriler de desteklemektedir. Soru ortalaması, anket ortalamasından yüksektir. Öğrenciler için kitabın görselliğinin önemli olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Genel olarak anket ortalamasına bakılacak olursa, anketin iyi bir grafiğe sahip olduğu söylenebilir. Ortalama değer, anket ortalamasında çıkmış bir değerdir.

Öğrencilerin verdiği cevaplar ile, genel olarak duyuşsal hedeflere ulaşıldığı söylenebilir. Bu yargıya, öğrencilerin anket sorularına verdikleri cevaplar aracılığıyla ulaşılmaktadır. Duyuşsal hedeflerin kazandırılmasında, öğretmenlerin azami gayret içerisinde oldukları, verilen yanıtlar ile aşıkardır. Özellikle öğretmenlerimize toplumun yanlış inanışları karşısında dikkatli olmaları gereklidir. Bu yanlış inanışlar aileleri vasıtasıyla öğrencilere de yansımakta ve bu da istenmeyen sonuçların ortaya çıkmasında önemli rol oynamaktadır. Genel itibarla, öğretmenlerin imkansızlıklar ve yetersizlikler içerisinde bu olumlu davranışları öğrencilere kazandırabilmelerinin önemi, anket ortalaması göz önüne alındığında, ortaya çıkmaktadır. Bu cevaplar öğrencilerimizin hayatlarında başarılı birey olma yolunda atılmış çok önemli bir adım olarak görülebilir.

Ankette verilen cevapların arasındaki anlamlılığın hangi yönde olduğunu saptamak amacıyla, anketin seçeneklerine ait oranları arasındaki fark Hipotez Testi ile hesaplanmıştır. Anlamlı bulunan değerler Tablo IV’ te sunulmuştur:

Tablo IV- Seçeneklere Ait Oranlar Arasındaki Farklılığı Gösteren Hipotez Testi Sonuçları

SORU	Her Zaman/ Bazen (t değeri)	Tablo Değeri	Bazen/ Hiçbir Zaman (t değeri)	Tablo Değeri	Her Zaman/ Hiçbir Zaman (t değeri)	Tablo Değeri
1	-	-	3,512	2,576	4,061	2,576
2	-	-	-	-	2,756	2,576
3	-	-	2,931	2,576	-	-
4	6,401	2,576	-	-	8,445	2,576
5	4,966	2,576	-	-	6,421	2,576
6	7,519	2,576	-	-	9,543	2,576
7	6,533	2,576	-	-	8,861	2,576
8	6,072	2,576	-	-	8,555	2,576
9	-	-	4,128	2,358	4,923	2,576
10	4,435	2,576	3,113	2,660	7,419	2,576
11	6,908	2,576	-	-	9,320	2,576
12	4,650	2,576	3,256	2,660	7,763	2,576
13	4,170	2,576	3,783	2,660	7,806	2,576
14	3,087	2,576	3,784	2,660	8,151	2,576
15	4,648	2,576	-	-	6,756	2,576
16	-	-	3,178	2,617	4,955	2,576
17	7,181	2,576	-	-	9,390	2,576
18	5,107	2,576	2,724	2,660	7,696	2,576
19	-	-	4,766	2,576	3,785	2,617
20	7,170	2,576	-	-	8,441	2,576
21	3,275	2,576	3,762	2,617	6,931	2,576
22	5,762	2,576	-	-	7,566	2,576
23	6,223	2,576	-	-	8,552	2,576
24	6,837	2,576	-	-	8,389	2,576
25	8,298	2,576	-	-	8,754	2,576
26	3,339	2,576	-	-	5,507	2,576
27	4,591	2,576	2,943	2,660	7,411	2,576
28	7,225	2,576	3,306	2,617	6,455	2,576
29	4,125	2,576	-	-	6,398	2,576
30	2,955	2,576	3,114	2,617	6,002	2,576
31	4,249	2,576	-	-	6,466	2,576

SORU	Her Zaman/ Bazen (t değeri)	Tablo Değeri	Bazen/ Hiçbir Zaman (t değeri)	Tablo Değeri	Her Zaman/ Hiçbir Zaman (t değeri)	Tablo Değeri
32	4,984	2,576	-	-	7,283	2,576
33	4,499	2,576	-	-	6,604	2,576
34	-	-	2,771	2,617	5,209	2,576
35	3,374	2,576	2,684	2,617	5,992	2,576
36	4,174	2,576	2,808	2,660	6,884	2,576
37	3,065	2,576	-	-	5,047	2,576
38	-	-	3,155	2,576	-	-
39	-	-	3,167	2,617	4,934	2,576
40	-	-	4,066	2,617	6,422	2,576
41	4,099	2,576	2,665	2,617	6,733	2,576
42	6,759	2,576	-	-	8,635	2,576
43	4,868	2,576	-	-	6,805	2,576
44	-	-	-	-	2,657	2,576
45	4,159	2,576	2,654	2,617	6,721	2,576

$P < 0,005$

Yukarıdaki tabloda boş kalan veriler anlamlı bulunmayan şıkları ifade etmektedir. Yani tabloda gösterilen bu seçenekler arasındaki farklılıklar anlamlıdır denilebilir. Hatırlanacağı gibi anket sorularına öğrenciler “Her zaman, Bazen ve Hiçbir Zaman” şeklinde yanıtlamışlardır. Tablonun son kısmında yer alan değerler ise Tablo değerleridir.

Anlamlı bulunan sorular arasındaki ilişki, diğer sorulara göre daha farklı ve fazladır denilebilir. Diğer sorularda bu yönde bir farklılık bulunamamıştır.

2. Olgu Soruları ve Tutum Soruları Arasındaki İlişkiye Ait Bulgu ve Yorumlar:

Bu bölümde olgu soruları ve tutum soruları arasında t testi ve tek yönlü ANOVA uygulanmıştır. T testi uygulaması iki düzeyi olan değişkenler için, ANOVA ise düzeyi ikiden fazla olan değişkenler için uygulanmıştır. Verilerin analizinde SPSS 11.0 programından yararlanılmıştır. T testi ve ANOVA’ dan bulunan değerler içerisinde

anlamli olanlar seçilerek bunlar tablolar halinde sunulmuştur (Tablo IV.1, Tablo IV.2, Tablo IV.3, Tablo IV.4, Tablo IV.5, Tablo IV.6).

i. “Öğrenci Cinsiyetleri Duyuşsal Hedeflere Ulaşmada Farklılık Oluşturmaktadır mı?” Alt Problemine İlişkin Bulgu ve Yorumlar:

Sosyal Bilgiler dersi duyuşsal hedeflerine ulaşılıp ulaşılmadığı konusunda öğrencilerin, cinsiyetlerine göre görüşlerinde farklılık var mıdır?” alt problemine ilişkin veriler Tablo V.1’ de sunulmuştur.

Tablo V. 1- “Öğrenci Cinsiyetleri Duyuşsal Hedeflere Ulaşmada Farklılık Oluşturmaktadır mı?” alt problemine ilişkin “t-testi” Sonuçları

SORU	Anlamlılık Düzeyi	T	S _x	X _E	X _K
11	0,000	-2,675	0,526	2,777	2,554
12	0,007	-1,055	0,581	2,543	2,626
13	0,000	-0,835	0,552	2,478	2,676
15	0,005	-2,850	0,709	2,315	2,597
18	0,002	-1,628	0,612	2,500	2,633
20	0,000	-3,422	0,649	2,435	2,727
22	0,000	-2,741	0,655	2,424	2,662
23	0,009	-1,520	0,581	2,565	2,683
26	0,014	-1,739	0,717	2,315	2,482
29	0,006	-3,206	0,684	2,315	2,604
31	0,022	-2,099	0,684	2,370	2,561
32	0,038	-1,155	0,656	2,489	2,590
36	0,038	-2,227	0,645	2,380	2,604
40	0,000	-2,616	0,603	2,380	2,590
42	0,002	-2,473	0,601	2,522	2,719

Tablo V. 1’ de ifade edilen veriler incelendiğinde 11, 12, 13, 15, 18, 20, 22, 23, 26, 29, 31, 32, 36, 40, 42. maddeler $\alpha=0,05$ düzeyinde anlamlı bulunmuşlardır. 1. alt problem cinsiyete göre, sorular arasındaki anlamlılığı ifade etmektedir. Bu verilere

dayanarak Sosyal Bilgiler dersi duyuşsal hedeflerine ulaşıp ulaşılamadığı konusunda öğrencilerin cinsiyetlerine göre kısmen farklılık vardır denilebilir. Ayrıca bu sorulara ait X(aritmetik ortalama) değerleri yukarıdaki tabloda sunulmuştur. Bu değerler incelendiğinde soruların ortalamalarının sınıf ortalamaları seviyesinde gerçekleştiği söylenebilir. Bulunan değerler sınıfa göre, uç noktalarda değil ortalama değerlere yakın seyretmiştir.

Öğrencilerin cinsiyetleri arasındaki bulunan bu değerler; kız öğrencilerin temizlik açısından daha titiz olmaları, yine kız öğrencilerin çevrenin olumlu yada olumsuz tepkilerine karşı daha duyarlı olmaları, erkek öğrencilerin vatanperverlik, kahramanlık, askerlik gibi konularda daha ön planda olmaları, şeklinde yorumlanabilir. Yine bu verilerden öğrencilerin duygusal zekalarının, hislerinin, olaylara karşı his ve tepkilerinin cinsiyetlerine göre değiştiği söylenebilir. Tabloda aritmetik ortalamalar incelendiğinde, değerlerin anket ortalamasında ve anket ortalaması üzerinde oldukları söylenebilir. Ankette yer alan bu soruların duyuşsal açıdan öğrenciler tarafından kazanıldığı ifade edilebilir. Ayrıca bu soruların öğrencilerin cinsiyetlerine göre anlamlı değerler aldığından bahsedilebilir.

ii. **“Sosyal Bilgiler Dersi Duyuşsal Hedeflerine Ulaşıp Ulaşılamadığı Konusunda Öğrencilerin, İlçe Merkezinde Oturmaları-Taşımalı Öğrenci Olmalarına Göre Görüşlerinde Bir Farklılık Var mıdır?” Alt Problemine İlişkin Bulgu ve Yorumlar:**

“ Sosyal Bilgiler dersi duyuşsal hedeflerine ulaşıp ulaşılmadığı konusunda öğrencilerin, ikamet ettikleri yere göre görüşlerinde bir farklılık var mıdır?” alt problemine ilişkin veriler Tablo V. 2’de sunulmuştur.

Tablo V. 2 “Sosyal Bilgiler Dersi Duyuşsal Hedeflerine Ulaşıp Ulaşamadığı Konusunda Öğrencilerin, İlçe Merkezinde Oturmaları-Taşımali Öğrenci Olmalarına Göre Görüşlerinde Bir Farklılık Var mıdır?” Alt Problemine ilişkin “t-testi” Sonuçları

SORU	Anlamlılık Düzeyi	T	S _x	X _E	X _K
5	0,000	-2,675	0,721	2,424	2,504
15	0,007	-1,055	0,709	2,315	2,597
23	0,000	-0,835	0,58	2,565	2,683
31	0,005	-2,850	0,684	2,37	2,561
34	0,002	-1,628	0,703	2,413	2,403
37	0,000	-3,422	0,737	2,326	2,432
40	0,000	-2,741	0,603	2,38	2,59

Tablo V. 2’deki veriler incelendiğinde 5, 15, 23, 31, 34, 37, 40. maddelerin 0,05 düzeyinde anlamlı buldukları görülmektedir. Bu verilere göre, Sosyal Bilgiler dersi duyuşsal hedeflerine ulaşılıp ulaşamadığı konusunda öğrencilerin ikamet ettikleri yere göre görüşlerinde kısmen anlamlılık bulunmuştur. Ayrıca sorulara ait aritmetik ortalama değerleri incelendiğinde yalnızca 37. sorunun ortalama değerlerin biraz altında olduğu söylenebilir. Bu sonuçtan ilçe merkezinde ikamet eden öğrenciler ile taşımali eğitimle öğrenimlerini devam ettiren öğrencilerin demokrasi açısından görüşlerinin farklı olduğu düşünülebilir. Öğrenciler arasında ikamet yerleri “Ahmetli” ve “taşımali” olarak sorulmuştur. Bu verilere dayanarak Ahmetli ilçe merkezinde ikamet eden öğrenciler ile taşımali olarak ilçe merkezine gelen ve çevre köylerde ikamet eden öğrenciler arasında duyuşsal yönden fark vardır denilebilir. Bu fark özellikle çocukların ikamet ettikleri çevreden, ailelerinin eğitim durumu, sosyo-ekonomik düzeyleri gibi etkenlerden dolayı değişmektedir. Buradaki veriler gösteriyor ki, ilçe merkezindeki öğrenciler ile köylerde ikamet eden öğrencilerin olaylara karşı bakış açıları, sorumluluk duyguları, vatan ve milletine karşı olan bakış açıları, cumhuriyet ve demokrasiyi yaşama biçimleri, öğretmenlerine olan bakışları, Sosyal Bilgiler dersinde verilen ödevlere karşı bakış açılarının birbirlerinden farklı olduğu söylenebilir.

Tabloda yer alan ortalama değerlerin, anket ortalamasında ve üzerinde oldukları görülecektir. Buradan 5, 15, 23, 31, 34, 37, 40. maddelerin 8. sınıf öğrencilerinin Ahmetli merkezde ikamet etmeleri ve taşınmalı olarak eğitim görmeleri arasında farklılık olduğundan bahsedilebilir. Yalnızca 37. sorunun ortalama değeri anket ortalaması altındadır. Buradan öğrencilerin demokrasiyi öğrenme konusunda farklı kişilerden örnek aldıklarından söz edilebilir.

iii. “Sosyal Bilgiler Dersi Duyuşsal Hedeflerine Ulaşıp Ulaşılamadığı Konusunda Öğrencilerin, Baba Mesleklerine Göre Görüşlerinde Bir Farklılık Var mıdır?” Alt Problemine İlişkin Bulgu ve Yorumlar:

“Sosyal Bilgiler dersi duyuşsal hedeflerine ulaşılıp ulaşılımadığı konusunda öğrencilerin, babaların mesleklerine göre bir farklılık var mıdır?” ilgili olarak olgu soruları ile tutum soruları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. 3. olgu sorusunda öğrencilerin babalarının meslekleri ile ilgili görüşleri sorulmuştur. Bu sonuca dayanarak öğrencilerin babalarının meslekleri ile Sosyal Bilgiler dersindeki duyuşsal hedeflere ulaşmaları arasında anlamlı bir fark yoktur denilebilir. Bu veriler arasında anlamlı bir farkın olmaması Ahmetli'nin küçük bir ilçe olması, bu ilçede yaşayan ailelerin birbirleri arasında ister sosyo- ekonomik anlamda olsun, isterse eğitim durumları açısından olsun çok fark etmemektedir. Burada yaşayan insanların çoğunluğunu çiftçilikle uğraşan insanlar oluşturmaktadır. Geriye kalanlar ise esnaf ve memur olarak dağılmaktadır. Buradan öğrencilerin duyuşsal açıdan birbirleri arasında baba mesleği açısından fark görmedikleri söylenebilir.

iv. “Sosyal Bilgiler Dersi Duyuşsal Hedeflerine Ulaşıp Ulaşılamadığı Konusunda Öğrencilerin, Anne Mesleklerine Görüşlerinde Bir Farklılık Oluşturmakta mıdır?” Alt Problemine İlişkin Bulgu ve Yorumlar:

“Sosyal Bilgiler dersi duyuşsal hedeflerine ulaşılıp ulaşılımadığı konusunda öğrencilerin annelerinin mesleklerine göre görüşlerinde bir farklılık var mıdır?” alt problemine ilişkin bulgular Tablo V. 3'te sunulmuştur:

Tablo V. 3 “Sosyal Bilgiler Dersi Duyuşsal Hedeflerine Ulaşıp Ulaşılamadığı Konusunda Öğrencilerin, Anne Mesleklerine Göre Görüşlerinde Bir Farklılık Oluşturmakta mıdır?” Alt Problemine İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

SORU	F	Anlamlılık Düzeyi	X_E	X_K
19	3,143	0,026	2,367	2,307

Tablo V. 3 incelendiğinde 19. soru 0,05 düzeyinde uygulanan ANOVA sonucu anlamlı bulunmuştur. 19. soruda öğrencilere gönüllü olarak sivil savunma kurslarına katılıp katılmayacakları sorulmuştur. Öğrenciler bu maddeye çelişkili yanıtlar vermişlerdir. Sosyal Bilgiler dersi duyuşsal hedeflerine ulaşılıp ulaşılımadığı konusunda anne mesleklerinin farklılığı açısından nadiren bir farklılığın olduğu söylenebilir. Bu sonucun çıkmasında bir önceki maddenin yorumundaki esaslar burada da geçerlidir. İlçede yaşayan öğrenci annelerinin büyük çoğunluğu ev hanımıdır. Bunu öğrencilerde verdikleri yanıtlarda göstermişlerdir. Bu nedenle öğrencilerin duyuşsal hedeflere ulaşma düzeylerinde anne mesleklerinin etkisinin çok az olduğu söylenebilir.

Anlamlı çıkan 19. maddenin ortalama değerine bakıldığında anket ortalamasının altında bir değer aldığı söylenebilir. Buradan öğrencilerin Sivil Savunma kavramına temkinli olarak yaklaştıkları söylenebilir. Anlamlı çıkan soru ile ilgili olarak Tukey-b testi yapılmış ancak anlamlı bir değer bulunamamıştır.

v. “Sosyal Bilgiler Dersi Duyuşsal Hedeflerine Ulaşıp Ulaşılamadığı Konusunda Öğrencilerin, Evlerine Her Gün Bir Gazete Alınıp Alınmaması Hususunda Bir Farklılık Var mıdır?” Alt Problemine İlişkin Bulgu ve Yorumlar:

“ Sosyal Bilgiler dersi duyuşsal hedeflerine ulaşılıp ulaşılmadığı konusunda öğrencilerin, evlerine her gün bir gazete alınıp alınmaması hususunda bir farklılık var mıdır?” alt problemine ilişkin bulgular Tablo V. 4’te sunulmuştur.

Tablo V. 4 “Sosyal Bilgiler Dersi Duyuşsal Hedeflerine Ulaşıp Ulaşılamadığı Konusunda Öğrencilerin, Evlerine Her Gün Bir Gazete Alınp Alınmaması Hususunda Bir Farklılık Var mıdır?” Alt Problemine İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonucu

SORU	F	Anlamlılık Düzeyi	X_E	X_K
42	4,946	0,002	2,522	2,719

Tablo V. 4 incelendiği zaman yalnızca 42. maddenin 0,05 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. 42. soru öğrencinin ev içindeki demokrasi konusundaki görüşlerinin alındığı bir sorudur. 5. olgu sorusu ise eve her zaman gazete alınıp alınmadığını tespit edilmesine yönelik bir sorudur. Bu iki madde arasında anlamlı bir ilişki çıkması beklenebilecek bir sonuçtur. Öğrenci demokrasiyi yaşama ve demokratik haklarını öğrenme açısından yazılı ve görsel basından son derece yararlanmaktadır. Sosyal Bilgiler dersi duyuşsal hedeflerine ulaşılıp ulaşılımadığı konusunda öğrencilerin her gün evlerine gazete alıp almadıkları yanıtları arasında düşük bir anlamlılığın olduğu söylenebilir. Öğrencilerin büyük bir kısmı evlerine bazen veya hiçbir zaman gazete aldıklarını belirtmektedirler. Bu sonuç ise öğrencilerin çoğunluğunun ara sıra gazete okuduğunu göstermektedir. Evlere alınan gazete sayısının düşüklüğü ilçedeki yaşayan halkın sosyo-ekonomik durumu ve eğitim seviyesi ile açıklanabilir. Anlamlı çıkan 42. maddenin aritmetik ortalaması incelendiğinde anket ortalamasının üzerinde bir değer aldığı söylenebilir. Buradan öğrencilerin evde kendilerine söz hakkı tanınması gerektiği şeklinde düşündükleri söylenebilir.

Anlamlı çıkan soru ile ilgili olarak Tukey-b testi yapılmış ancak anlamlı bir değer bulunamamıştır.

- vi. **“Sosyal Bilgiler Dersi Duyuşsal Hedeflerine Ulaşıp Ulaşılamadığı Konusunda Öğrencilerin, Televizyonda İzlenen TV Programları ile duyuşsal Hedefler Arasında Bir İlişki Var mıdır?” Alt Problemine İlişkin Bulgu ve Yorumlar:**

“ Sosyal Bilgiler dersi duyuşsal hedeflerine ulaşıp ulaşılmadığı konusunda öğrencilerin, televizyonda en çok hangi programları izlediklerine dair olan görüşlerinde bir farklılık var mıdır?” alt problemine ilişkin bulgular Tablo V. 5’te sunulmuştur:

Tablo V. 5-“Sosyal Bilgiler Dersi Duyuşsal Hedeflerine Ulaşıp Ulaşılamadığı Konusunda Öğrencilerin, Televizyonda İzlenen TV Programları ile duyuşsal Hedefler Arasında Bir İlişki Var mıdır?” Alt Problemine İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

SORU	F	Anlamlılık Düzeyi	X_E	X_K
1	2,329	0,044	2,413	2,237
2	3,121	0,010	2,337	2,122
20	3,182	0,009	2,435	2,727

Tablo V. 5’deki veriler incelendiğinde 1, 2 ve 20. maddelerin 0,05 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Sosyal Bilgiler dersi duyuşsal hedeflerine öğrencilerin izledikleri T.V. programının farklılığına göre düşük düzeyde ulaşıldığı söylenebilir. Birinci ve ikinci sorularda sorulan Ahmetli’nin yerel tarihi hakkındaki sorular ile, yirminci soruda sorulan öğrencilerin deprem duyarlılıklarını ölçmeyi hedefleyen sorular ile T.V.’deki program seçimleri arasında anlamlı farkların meydana gelmesi muhtemel bir sonuçtur. Öğrenciler tarihi olayları takip ederken görsel medya tarafında en fazla uyarılmaktadırlar. Bu nedenle öğrencilerin duyuşsal anlamda bu davranışı kazanmalarında görsel medyanın etkisi büyüktür. Ayrıca deprem bilinci, depremde yapılması gerekenler, deprem durumunda nasıl davranılması gerektiği gibi konular yine görsel medya tarafından birinci derece telkin edilmekte ve hatırlatılmaktadır. Bu nedenle öğrencilerin bu haber ve programlara duyarlılık kazandığı söylenebilir.

Tabloda yer alan ortalama değerler incelendiğinde, 1. ve 2. sorunun anket ortalamasının altında bir değer aldığı görülmektedir. Burada öğrencilerin Ahmetli’nin tarihi ile ilgili görüşleriyle TV izleme oranları arasında ters bir orantı olduğundan

bahsedilebilir. 20. soru ise ortalamanın üzerinde bir değer almıştır. Buradan deprem bilinci ile TV izleme alışkanlığı arasında birinci derece bir bağlantıdan bahsedilebilir.

Anlamli çıkan soru ile ilgili olarak Tukey-b testi yapılmış ancak anlamlı bir değer bulunamamıştır.

vii. “Ahmetli’nin Yerlisi Olan Öğrencilerin Görüşleriyle Dışarıdan Göç Yoluyla Gelen Öğrencilerin Görüşleri Arasında Duyuşsal Hedefler Yönünden Farklılık Var mıdır?” Alt Problemine İlişkin Bulgu ve Yorumlar:

“ Sosyal Bilgiler dersi duuşsal hedeflerine ulaşıp ulaşılmadığı konusunda öğrencilerin, Ahmetli’nin yerlisi olup olmamaları hususunda bir farklılık var mıdır?” alt problemine ilişkin bulgular Tablo V. 6’da sunulmuştur:

Tablo V. 6- “Ahmetli’nin Yerlisi Olan Öğrencilerin Görüşleriyle Dışarıdan Göç Yoluyla Gelen Öğrencilerin Görüşleri Arasında Duyuşsal Hedefler Yönünden Farklılık Var mıdır?” Alt Problemine ilişkin “t-testi” Sonuçları

SORU	F	Anlamlılık Düzeyi	T	S _x	X _E	X _K
5	5,420	0,021	-0,902	0,721	2,424	2,504
17	21,107	0,000	-2,018	0,532	2,685	2,698
18	5,091	0,025	-1,268	0,612	2,5	2,633
22	22,264	0,000	-2,204	0,655	2,424	2,662
23	8,832	0,003	2,602	0,58	2,565	2,683
35	18,930	0,000	-2,467	0,683	2,435	2,482
37	5,345	0,022	-1,822	0,737	2,367	2,307

Tablo V. 6 incelendiğinde 5, 17, 18, 22, 23, 35 ve 37. maddelerin 0,05 düzeyinde anlamlı olduğu söylenebilir. Sosyal Bilgiler dersi duuşsal hedeflerine öğrencilerin Ahmetli’nin yerlisi olup olmaması ile tutum sorularına verdikleri yanıtlar arasında orta seviyede bir anlamlılığın olduğu söylenebilir. Ahmetli’nin yerlisi olmaları ile, deprem bilinci, çevre temizlik bilinci, demokrasi ve insan hakları gibi konular arasında anlamlı bir fark görülmektedir. Öğrencilerin yaşadıkları yere karşı saygı ve sevgi beslemeleri, yaşadıkları ortamda demokrasi ve demokratik hayatın gereklerine

karşı yaşamak istekleri, herhangi bir deprem afetinde ellerinden gelenin en iyisini yapma istekleri, deprem felaketine karşı alabilecekleri azami önlemleri öğrenme istekleri, hayatlarının sosyal yönünü destekleyen ve toplumda kendilerine iyi bir yer sağlamalarında yardımcı olan Sosyal Bilgiler dersini öğrenmek istemeleri bu yanıtları vermelerini sağlamış olabilir.

Tabloda yer alan ortalama veriler incelendiğinde , 17, 18, 22, 23, 35. maddelerin Aritmetik ortalamalarının anket ortalamasından ve daha üst değerlerde seyrettiği söylenebilir. Buradan öğrencilerin özellikle deprem bilinci ve toplum hayatı konularındaki görüşlerinin, Ahmetli'nin yerlisi ve yabancı olmalarına göre önemli farklılıklar kazandığı söylenebilir. 37. maddenin ortalama değeri anket ortalamasından düşük çıkmıştır. Buradan öğrencilerin demokrasiyi öğrenme konusunda kaynaklarının fazla bir değişikliğe uğramadığı söylenebilir.

3. “Sosyal Bilgiler Dersinde Kullandığımız Materyaller Hangileridir?” Sorusuna Ait Bulgu ve Yorumlar:

Ankette yer alan “ Sosyal Bilgiler dersinde kullandığımız materyaller hangileridir?” sorusuna ilişkin yorumlar Tablo VI’ da sunulmuştur:

Tablo VI- 9. Olgu Sorusuna İlişkin Veriler

Materyal	Öğrenci Sayısı
Harita	237
Küre	51
Tepegöz	78
Slayt	2
Video	10
Televizyon	27
Bilgisayar	14
Atlas	87
Coğrafya Terimleri Sözlüğü	12
Cetvel	11
Vcd Player	18
Diğer	8

9. olgu sorusunda 8. sınıf öğrencilerine Sosyal Bilgiler derslerinde kullandıkları materyaller sorulmuştur. Öğrencilerin bu soruya verdikleri cevaplar Tablo V' ten incelendiğinde verilen en çok yanıtın harita seçeneği üzerine verildiği görülmektedir. Sosyal Bilgiler dersinde en çok kullanılan materyalin harita olduğu öğretmen görüşleriyle de sabittir.

Ahmetli ilçe merkezindeki okullarda tepegöz bulunmaktadır. Bu kanyta ilköğretim okulları yöneticileri ile yapılan görüşmeler sonucu varılmıştır. Öğrencilerin verdikleri yanıtlardan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin bir kısmının tepegözü kullandıkları anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin klasik öğretim yöntemlerine alışmış olmaları, yeni yöntemleri öğrenmeye ve uygulamaya istekli olmamaları bu davranışlarına neden olabilir.

Yine öğrencilerden 87 kişi Sosyal Bilgiler derslerinde kullandıkları bir diğer materyalin atlas olduğunu belirtmişlerdir. Sosyal Bilgiler dersinin önemli materyallerinden biri olan atlasın kullanımı yetersiz görülmektedir. Atlasın belli üniteler içerisinde kullanılması, ebatlarından dolayı öğrenciler tarafından taşıma zorluğu, öğretmenin ders anlatırken konuyu atlas kullanımıyla anlatmaması gibi nedenler bu cevaplara etken olabilir.

Ahmetli ilçe merkezindeki okullarda genellikle velilerin ve hayırsever vatandaşların yardımıyla okullara bazı materyal ve ders araçları alınmaktadır. Bu nedenle okullardaki bazı sınıflarda belli materyaller bulunmaktadır. Bu materyallere televizyon, vcd, video gibi örnekler verilebilir. Öğrencilerin verdikleri belirli sayıdaki yanıtlar bu duruma örnek verilebilir.

V. BÖLÜM

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

SONUÇLAR

1. Sosyal Bilgiler dersi duyuşsal hedeflerine ulaşıp ulaşamadığı konusunda öğrencilerin cinsiyetlerine göre anlamlı farklar bulunmuştur. Duyuşsal hedeflere ulaşmada cinsiyet faktörünün etkili olduğu söylenebilir.
2. Sosyal Bilgiler dersi duyuşsal hedeflerine ulaşıp ulaşamadığı konusunda öğrencilerin ikamet yerlerine göre anlamlı farklar bulunmuştur. Duyuşsal hedeflere ulaşmada, öğrenciler arasında ikamet yerleri farklılığının etkili olduğu söylenebilir.
3. Sosyal Bilgiler dersi duyuşsal hedeflerine ulaşıp ulaşılmadığı konusunda öğrencilerin babalarının mesleklerinin farklılıklarına göre anlamlı bir fark bulunamamıştır.
4. Sosyal bilgiler dersi duyuşsal hedeflerine ulaşıp ulaşamadığı konusunda öğrencilerin anne mesleklerinin farklılığına göre anlamlı bir fark bulunmuştur. Duyuşsal hedeflere ulaşmada anne mesleğinin düşük derecede etkili olduğu söylenebilir.
5. Sosyal Bilgiler dersi duyuşsal hedeflerine ulaşıp ulaşamadığı konusunda öğrencilerin, her gün evlerine bir gazete alıp almadıkları ile oluşan farklılıkları düşük düzeyde anlamlı bulunmuştur.
6. Sosyal Bilgiler dersi duyuşsal hedeflerine ulaşıp ulaşamadığı konusunda öğrencilerin TV’de program seçimleri arasında anlamlı farklar bulunmuştur. Duyuşsal hedeflere ulaşmada öğrencilerin TV’deki program seçimlerinin anlamlılığının düşük düzeyde gerçekleştiği söylenebilir.
7. Ahmetli’nin yerlisi olan öğrencilerin görüşleriyle dışarıdan göç yoluyla gelen öğrencilerin görüşleri arasında anlamlı farklar bulunmuştur.
8. Ahmetli’de ikamet eden öğrencilerin Vatan ve Millet sevgisi konusunda duyuşsal açıdan hedeflere ulaştıkları söylenebilir.
9. Ahmetli’de ikamet eden öğrencilerin çevre ve doğa sevgisi konusunda duyuşsal hedeflere ulaştıkları söylenebilir.

10. Ahmetli'de ikamet eden öğrencilerin deprem bilinci konusunda duyuşsal hedeflere ulaştıkları söylenebilir.
11. Ahmetli'de ikamet eden öğrencilerin demokrasi ve insan hakları bilinci konusunda duyuşsal hedeflere ulaştıkları söylenebilir.
12. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde en çok kullandıkları materyaller harita, küre ve atlas olarak sıralanmaktadır.
13. Öğrenciler Sosyal Bilgiler dersinde tepegöz, televizyon, vcd player, video, slayt gibi araçları nadiren kullanmaktadır.
14. Okul gezileri vasıtasıyla öğrenciler çevredeki tarihi eser ve doğal gezi alanlarına nadiren gitmektedirler.

ÖNERİLER

1. MEB Sosyal Bilgiler dersi programında duyuşsal hedeflerin sayısı yetersiz olup bu sayı öğrenci ihtiyaçlarına ve konu çeşitliliğine bağılı olarak arttırılmalıdır.
2. MEB Sosyal Bilgiler dersi programının anlaşılması zor olup, daha kolay anlaşılması sağlanmalıdır.
3. Sosyal Bilgiler dersine alt yapı hazırlamak amacıyla her öğrencinin günde en az bir gazete okuması temin edilmelidir. Bu, okul kütüphanesi veya sınıfa birer gazete almak gibi yöntemlerle çözülebilir.
4. Öğrencilerin, duyuşsal hedeflere ulaşmalarına katkıda bulunan, vatan ve millet sevgilerin geliştiren okul gezilerine önem verilmeli, okul gezilerini zorlaştıran prosedürler hafifletilmelidir.
5. Sosyal Bilgiler dersi öğretmenleri, düz anlatım yönteminin klasik havasından kurtulmalı, çağdaş, yeni, öğrenci merkezli eğitim etkinliklerini etkili olarak kullanmalıdır. Her öğrencinin ayrı bir duygusal zekaya sahip olduğunu hatırlayarak öğrencilerle tek tek ilgilenmeye çalışmalıdır.
6. Öğrenciler için yazılı ve görsel medyada eğitici ve öğretici yayınlar arttırılmalıdır.
7. Öğrencilerin özellikle çevrenin etkisiyle sahip oldukları yanlış bilgilendirilmeleri önlenmelidir. Deprem konusunda yetkililerin açıklamalarına inanmaları sağlanmalıdır.

8. Sosyal Bilgiler dersinde duyuşsal hedeflerin tam olarak kazanılmasının sağlanması için ders içi ve ders dışı uygulamalara ağırlık verilmelidir.
9. Sosyal Bilgiler retmenlerinin özellikle son çıkan materyaller ve yeni eğitim etkinlikleri konusunda hizmet içi eğitime alınmaları sağlanmalıdır.
10. Okul idaresi tarafından ders içinde kullanılacak teknolojik araçlar için gerekli ortamın oluşturulması sağlanmalıdır.
11. Öğrencilerin toplum önünde konuőabilme yeteneğini geliştirmek, olaylara karşı nasıl davranacağını üretmek, dersi daha iyi anlamak ve konusu duyuşsal açıdan kavramaları için, Sosyal Bilgiler retmenleri tarafından dramatizasyon tekniğine daha çok önem verilmelidir.
12. Taşımalı eğitim yapılan okullarda öğrencilerin birbirleriyle daha iyi kaynaőmasını sağlamak üzere sosyal ve ders içi faaliyetler düzenlenmelidir.
13. Tez için yapılan literatür taramasında Sosyal Bilgiler ile ilgili yapılan araőtırmaların oldukça yetersiz olduğu görülmektedir. Eğitim Fakülteleri tarafından Sosyal Bilgiler alanında yapılan araőtırmaların sayısı arttırılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Açıkgöz, K. Ün, (2003), Etkili Öğrenme ve Öğretme, İzmir: Eğitim Dünyası Yayınları.
- Akyıldız, H. , “ Öğretmen Özelliklerinin Öğretme Etkisi” , Yaşadıkça Eğitim Dergisi.
- Alicıgüzel, İ. , “Öğrencilerin Sağlıklı Gelişmesinde Öğretmen Davranışlarının Önemi” , Yaşadıkça Eğitim Dergisi.
- Arseven, A. , (2001), Alan Araştırma Yöntemi, Ankara: Gündüz Yayıncılık.
- Aslan, N. , (2003), Öğretmen ve Yönetici, Neyi Nasıl Yapmalıdır, Elazığ: Kendi Yayını.
- Aydiner, N. , (1995), “İlköğretimde Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarına İlişkin Öğretmen ve Müfettiş Görüşleri” Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Babad, E. , 1990, “How a Teacher Behaviour Ca in Acquire Disparate Meaning in Student’s Mine”, The Journal of Classroom Interaction, V. 25, Is. 2, P: 1-4.
- Bacanlı, H. , (2001), Gelişim ve Öğrenme, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Barth, J. L. ve Demirtaş, A. , (1996), İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi, Ankara: Milli Eğitimi Geliştirme Projesi, Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi.
- Başar, H. , (2000), Sınıf Yönetimi, M.E.B. Yayınları.
- Battaloğlu, F.M. , (2001), “Niğde İli İlköğretim Okullarında 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinin Öğretmen ve Müfettiş Görüşleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi” Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde: Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Baykul, Y. , (1996), İstatistik, Metodlar ve Uygulamalar, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bilen, M. , (1999), Plandan Uygulamaya Öğretim, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bloom, B. S. , (1956), Taxonomy of Educational Objectives, Handbook I: Cognitive Domain, New York
- Boyacıoğlu, I. (2000), “İlköğretim (6-7-8. Sınıflar) Resim-İş Dersinde Duyuşsal Alanın Etkililiğine İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri” Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Büyükkaragöz, S. , (1997), Program Geliştirme, Konya.

- Büyükkaragöz, S. S., Çivi, Cuma, (1999), Genel Öğretim Metotları, İstanbul: Beta Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş. , Köklü, N. , (2000), İstatistiğe Giriş, Ankara: Pegema Yayıncılık.
- Coşkun, S. , (2001), “ İlköğretim Okulu 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Derslerinde Materyal / Teknoloji Kullanım Durumu” Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çıkrık, O. , (2001), “İlköğretim Okulu Hayat Bilgisi Ders İçeriğinin Öğretmen, Yönetici ve Müfettiş Görüleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi” Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çiftçi, S. , (2001), “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Problem Çözmeye Dayalı Öğrenme Metodunun Uygulanmasına Yönelik Bir Değerlendirme” Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dirik, M. Z. , “Bazı Duyuşsal Giriş Özelliklerinin Başarıya Etkisi”, VII. Ulusal Eğitim Kongresi, Konya: Selçuk Üniversitesi, 1998.
- Erden, M. , (1997), Sosyal Bilgiler Öğretimi, Ankara: Alkım Yayınevi.
- Erden, M. , (1995), Eğitim Psikolojisi, Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Ertürk, S. , (1994), Eğitimde Program Geliştirme, Ankara: Meteksan Matbaacılık.
- Giselle, O. , Kniep, M. , (2000), Becoming a Better Teacher, Eight Innovations that Work, Virginia: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Gökçe, B. , (1999), Toplumsal Bilimlerde Araştırma, Ankara: Savaş Yayınevi.
- Gözütok, F. D. , “Öğretmen Davranışlarının Öğrenci Davranışlarına Etkisi”, Yaşadıkça Eğitim Dergisi.
- Güler, E. , (2001), “İlköğretim 6. ve 7. Sınıflarda Okutulan Sosyal Bilgiler Dersinin İşlenişiyile ilgili Öğrenci Görüşleri” Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Dersi Taslak Öğretim Programı, (2000)
- Jones, E. , Pang, V. , Rodriguez, J. , (2001), “Social Studies in the Elementary Classroom”, Theory into Practice, V.40, Is.1, P.35.
- Karasar, N. , (2000), Bilimsel Araştırma Yöntemi, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Kılıç, D. , (1994), “İlkokul Sosyal Bilgiler Dersinin Öğretmenlerin Görüşleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi” Yayınlanmamış yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Koyuncu, B. , (2001), “Cumhuriyetten(1923) Günümüze(2000) Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Araçlarının, Eğitim Programları Dahilinde, Nitelik ve Nicelik Olarak Değişimi” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Krathwohl, and the others. , (1964), Taxonomy of Educational Objectives Handbook II: Affective Domain, New York.
- Kumral, O. , (2001), “İlköğretim IV. Sınıf İlimizi ve Bölgemizi Tanıyalım, Ünitesinin Bilişsel Düzeydeki Hedef Davranışlarına Erişisi” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Denizli: Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Marzano, R. J. , Pickering, D. J. , Pollock, J. E. , (2001), Classroom Instruction that Works, U.S.A. : Association for Supervision and Curriculum Development.
- Mentiş, A. , (1997), “İlköğretim 1. Aşama Sosyal Bilgiler Dersi Duyuşsal Amaçlarının Gerçekleşme Düzeyinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özçelik, D.A. , (1992-b), Eğitim Programları ve Öğretim, Ankara: Ö.S.Y.M. Yayınları.
- Öztürk, C. , Dilek, D. , ve diğerleri, (2002), Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi, Ankara: Pegema Yayıncılık.
- Senge, P. , (2001), Schools that Learn, Nicholas Brealey Publishing.
- Sığan, C. , (1997), “İlkokullarda Sosyal Bilgiler Dersinin Etkililiğini Azaltan Faktörlerin Araştırılması” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Sönmez, V. , (2001), Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu, M.E.B. Yayınları.
- Sönmez, V. , (1992), “İlkokullarda Öğretmenlerin Sınıf İçi Etkinlikleri”, H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi, C.11, S.8, 97-106.
- Sönmez, V. (2001), Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı, Ankara: Anı Yayıncılık.

- Sönmez, V. (2000), Hayat Bilgisi Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tan, Ş. ve diğerleri, (2002), Öğretimi Planlama ve Değerlendirme, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Taşlı, İ. , (2000), Sosyal Bilgiler Öğretimi, Manisa: Kendi Yayını.
- Taşlı,İ,(2000),“Günümüz Coğrafya Öğretiminde Öğrenci Aktivitelerinin Bilgi Üretimine Dönüştürülmesinde Olgular, Kavramlar ve Genellemelerin Sistematik Kullanımının Sağlanması”, Milli Eğitim Dergisi, S.140.
- Tay, B. , (2002), “İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Sınıf Ortamında Kullandıkları Öğrenme Stratejileri”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tay, B. A. (2002), “İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrencilerin Problem Çözme Becerilerini Geliştirmede İşbirliğine Dayalı Öğrenmenin Etkisi Konusunda Öğretmen, Müfettiş ve Uzman Görüşleri”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ülgen, G. , (1995), Eğitim Psikolojisi, Ankara: Bilim Yayınları.
- Üre, Ö. , Yılmaz, H. , Rehberlik Ders Notu, Konya: Kendi Yayınları.
- Variş, F. , (1998), Eğitim Bilimine Giriş, Ankara: Alkım Yayınları.
- www.cdtl.nus.edu.sg/link/nov2002/tech.htm
- www.egitim.aku.edu.tr/opd.ppt
- www.fenokulu.net
- www.insanbilimleri.com/makaleler/egitim_bilimleri
- www.jac.gsu.edu/jac/11.1/articles/6.htm
- www.nwlink.com/donclark/hrd/learning/affective.htm
- www.Olemiss.edu/depts/educ_school2/docs/stai_manual/manual9.htm
- www.pcrest.com/affective.htm
- www.psikoloji.gen.tr
- Yanpar, T. , “İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Değerlendirilmesi”, VII. Ulusal Eğitim Kongresi, Selçuk Üniversitesi, 1998.
- Yapıcı, Ş. ve Yapıcı, M. , (2004), “Ruh Sağlığı Yerinde İnsan”, A.K.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi, Haziran.

- Yazıcı, A. İ. , (2001), “İlköğretim Okulları I. Ve II. Kademe Sosyal Bilgiler Öğretiminin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde: Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yeşilkayalı, E. , (1996), “İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Problem Çözme Yönteminin Öğrencilerin Okul Başarısı ve Duyuşsal Özellikleri Üzerindeki Etkisi” yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yılmaz, H. , (2002), Öğretmenim, Lütfen Bu Kitabı Okur musun?, Konya, Çizgi Kitabevi.
- Yılmaz, Ş. C. , (2000), “Öğretmen Görüşlerine Göre, İlköğretimde Sosyal Bilgiler Dersinin Amaçlarına Ulaşma Düzeyi” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde: Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz, Ö. , (2002), “İlköğretim 5. Sınıflarda Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Problem Çözme Yöntemi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yüksel, G. , (2001), “Öğretmenlerin Sahip olması Gereken Davranış Olarak Sosyal Beceri”, Milli Eğitim Dergisi, Sayı 150.

EK I

**AHMETLİ İLÇESİ İLKÖĞRETİM OKULLARI SOSYAL BİLGİLER DERSİ
DUYUŞSAL AMAÇLARI DEĞERLENDİRME ANKETİ**

- I - Cinsiyetiniz K ( ) E ( )
II - İkamet yeriniz Ahmetli ( ) Taşmalı ( )
III - Babanızın Mesleği İşçi ( ) Esnaf ( ) Diğer .....
Memur ( ) Çiftçi ( )
IV - Annenizin Mesleği Ev hanımı ( ) Memur ( ) Çiftçi ( )
İşçi ( ) Esnaf ( ) Diğer .....

V - Evinize hergün bir gazete alıyor musunuz?

- ( ) Evet ( ) Sık sık ( ) Bazen ( ) Hiç

VI - Televizyon izlediğinizde en çok hangi programları izlersiniz?

- ( ) Haber ( ) Dizi-sinema ( ) Müzik
( ) Belgesel ( ) Spor Diğer.....

VII - Ahmetli ile ilişkiniz Yerli ( ) Dışarıdan ( )

VIII - Eğer dışarıdan ise şehri belirtiniz.....

IX - Sosyal Bilgiler dersinde kullandığınız materyaller hangileridir?

- ( ) Harita ( ) Video - VCD ( ) Coğrafya terimleri sözlüğü
( ) Küre ( ) Televizyon ( ) Cetvel
( ) Tepegöz ( ) Bilgisayar ( ) H. Makinesi
( ) Slayt ( ) Atlas ( ) Diğer.....

	Hiçbir zaman	Bazen	Her zaman
1- Ahmetli'nin kurtuluşu olan 6 Eylül gününde bir organizasyonda bulunmaktan hoşlanırım	( )	( )	( )
2- Tarihte parayı ilk bulan Lidya Uygarlığının bu topraklar üzerinde kurulmuş olması, yaşadığım yeri sevmemi sağlıyor.	( )	( )	( )
3- İl dışına çıktığım bütün seyahatlerde "Şehzadeler Şehri" olan ilimi tanıtmaya gereksinimi duyarım.	( )	( )	( )
4- Sosyal Bilgiler dersinde Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasını sağlayan Kuva-i Milliye hareketini dedelerimin başlattığını bilmek bana ayrı bir mutluluk vermektedir.	( )	( )	( )
5- Alayşehir-Balıkesir Kongrelerinin bölgemizde toplanıp Kurtuluş Savaşının temelini atması beni gururlandırır.	( )	( )	( )
6- Bana vatanım ve milletimle ilgili sevgi ve saygı esaslarını öğreten Sosyal Bilgiler dersini çok severim.	( )	( )	( )
7- Kurtuluş Savaşı tarihini ve esnasında yaşanan olayları öğrendikçe, vatanıma ve millete duyduğum sevgi artar.	( )	( )	( )
8- Kurtuluş Savaşında anaların ve ninelerin, vatanımızın kurtulması ve zafer kazanmamız uğruna cepheye koşmaları beni duygulandırır.	( )	( )	( )
9- Kurtuluş Savaşı ve esnasındaki cephe savaşlarını gösteren bir filme rastladığımda başından ayrılamaz, mutlaka sonuna kadar izlerim.	( )	( )	( )
10- "İstiklal Marşı" nı her söylediğimde duygularım artar, heyecanlanırım.	( )	( )	( )
11- Ulu önder Atatürk'ün sözlerini her duyduğumda dikkatli olarak dinler ve onları anlamaya çalışırım.	( )	( )	( )
12- Kurtuluş Savaşı'nda yaşananları duymak beni atalarımıza karşı duyarlı olmaya yönlendirir.	( )	( )	( )
13- Sokakta gezerken yere atılmış bir çöp, dağıtılmış bir çöp bidonu görsem, çevreye karşı daha duyarlı olmamız gerektiğini düşünürüm.	( )	( )	( )
14- Çevremde erozyondan etkilenmiş yerleri gördüğümde doğayı koruma bilincim artar.	( )	( )	( )

- 15- Sınıfa ilk girdiğimde sınıfın tozlu olması ve çöplerin ortada bulunması beni hep utandırmıştır. ( ) ( ) ( )
- 16- Yerde gördüğüm çöpleri alırken, bir-iki arkadaşımı da buna teşvik etme gereksinimi duyarım. ( ) ( ) ( )
- 17- Bir yerde deprem olduğunu duyduğumda orada olmayı ve o insanlara yardım etmeyi düşünürüm. ( ) ( ) ( )
- 18- Okulda veya çevredeki herhangi bir kuruluştaki deprem ile ilgili bir organizasyon veya tatbikat olsa seve seve katılırım. ( ) ( ) ( )
- 19- Gönüllü olarak Sivil Savunma kurslarına katılmak isterim. ( ) ( ) ( )
- 20- Depremle ilgili her türlü söylentiye dikkate alınm. ( ) ( ) ( )
- 21- "İnsan Hakları ve Demokrasi" kavramı, bana daima özgür olduğumu hissettirir. ( ) ( ) ( )
- 22- Başkalarına zarar verme düşüncesi beni rahatsız eder. ( ) ( ) ( )
- 23- Cumhuriyeti ve Demokrasiyi korumanın, en önemli vatandaşlık görevi olduğunu düşünürüm. ( ) ( ) ( )
- 24- Yapılacak olan bir seçimde en önemli görev gidip oy kullanmaktır. ( ) ( ) ( )
- 25- Sınıf başkanının seçiminde tercihim, başkanın seçimle iş başına gelmesidir. ( ) ( ) ( )
- 26- Demokrasiyi ve demokratik hayatı yaşayarak öğrendim. ( ) ( ) ( )
- 27- Sosyal Bilgiler öğretmenimin bana güvenmesi ve cesaretlendirilmesiyle ülkem için iyi bir vatandaş olacağıma inanırım. ( ) ( ) ( )
- 28- Öğretmenimin yardımıyla ülkemizin sosyal yapısı hakkında bilgi sahibi olurum. ( ) ( ) ( )
- 29- Öğretmenimin davranışlarının bana ve arkadaşlarıma karşı iyi olması, beni ileride iyi bir kişilik kazanmam konusunda umutlandırır. ( ) ( ) ( )
- 30- Öğretmenimin güncel olaylara yer vermesi, hoşuma gider. ( ) ( ) ( )
- 31- Öğretmenimin dersteki tutumları, bu dersi sevmemi sağlar. ( ) ( ) ( )
- 32- Öğretmenimin derse materyallerle gelmesi dersi daha iyi anlamamı sağlar. ( ) ( ) ( )
- 33- Sosyal Bilgiler dersinde, materyalleri bizim kullanmamız, dersi daha iyi anlamamızı sağlar. ( ) ( ) ( )
- 34- Öğretmenim derste tepegöz kullandığında dersi daha çok anlıyorum. ( ) ( ) ( )
- 35- Dersleri bazen biz anlatsak, dersler daha zevkli geçer. ( ) ( ) ( )
- 36- Çevremizdeki tarihi yerlere sık sık gezi düzenlense Sosyal Bilgiler dersinin daha eğlenceli geçeceğini düşünürüm. ( ) ( ) ( )
- 37- Demokrasi ve insan haklarına olan bağlılığı nedeniyle öğretmenimi hep örnek alırım. ( ) ( ) ( )
- 38- Sosyal Bilgiler dersinin düz anlatımı ve konuların sürekli tekrar edilmesi çok sıkıcı. ( ) ( ) ( )
- 39- Sosyal Bilgiler dersinin dramatize edilerek anlatılması çok hoşuma gider. ( ) ( ) ( )
- 40- Sosyal Bilgiler dersinde verilen ödevleri yapmak için araştırma yapmam gerekiyor. ( ) ( ) ( )
- 41- Öğretmenimin derslerde benimle daha çok ilgilenmesini istiyorum. ( ) ( ) ( )
- 42- Evde alınan kararlarda, benim de fikrimin alınması gerektiğini düşünüyorum. ( ) ( ) ( )
- 43- Çevremizin ve ailemin haklarına saygı göstermesini isterim. ( ) ( ) ( )
- 44- Sosyal Bilgiler kitabının yazıları büyük olursa daha iyi anlarım. ( ) ( ) ( )
- 45- Kitabımdaki resimler konu ile ilgiliyse dikkatimi çeker. ( ) ( ) ( )